

ZSIDÓ ÉLET

FELEKEZETI HETILAP

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL
BUDAPEST, VIII. MÁTYÁS-TÉR 17. SZÁM
TELEFON: 1-363-61.SZERKESZTI:
KECSKEMÉTI VILMOSELŐFIZETÉSI ÁR
EGÉSZ ÉVRE 20 PENGÓ
FÉLÉVRE 10 PENGÓ

Az isteni kapcsolat

Irta: dr. Rubinstein Mátyás
szekszárdi főrabbi

Juda Halévi, a nagy költőfilozóf tanítása szerint a vallás legbensőbb lényege: az isteni kapcsolatot.

Az ember a legkiváltságosabb lény, „a teremtés koronája” kitüntetett elnevezést méltán viselő. Egyedül ő van felruházva isteni lélekkel. De ezért a kitüntetésért nagy árat is kell fizetnie. Az isteni lélek ajándékozásával a legsúlyosabb helyzetbe juttatott. Nem olyan egészséges lény, mint a többi. Földi lény, mivelta: por — s isteni lélek lakozik benne. Polárisan ellentétes erőknek színtere ő, örökös harcoknak küzdőtere. A földi benne a föld felé húzza, az égi benne az ég felé vonja. Az elé a súlyos feladat elé állítva tehát az ember, hogy a benne harcoló ellentétes hajlamokat összehangolva egymással, egyensúlyt teremtsen magában.

Nem mindig sikerült ez az embernek a történet tanúsága szerint. Egyszer az ember, megfelelkezve a talajról, amelyen élt, egész lelkével az ég felé tekintett s a világtól elforduló remeteségnek adta át magát, egyszer meg teljesen megfelelkezve az égiekre, egész lényével a földieknek hódolt, sőt azoknak imádatában annyira ment, hogy emberi méltóságát elhomályosítván orgiáknak karjaiba vetette magát.

Juda Halévi szerint a vallás az arany középutra kívánja terelni az embert. Minden szélsőségtől megóvándó őt, azt tanácsolja neki, hogy tartsa fenn a kapcsolatot Istennel. Ne szakadjon el a földtől, amelynek fia ő, hogy egész lényével mintegy beleolvadjon az Istenbe, csak a kapcsolatot tartsa fenn Veled, de legalább a kapcsolatot, mert isteni lélekkel felruházott lény s így illő s méltó az őhozzá.

Ennek az üdvhozó gondolatnak szolgálatában áll a ros-hasónó.

Félelmetes napok

Irta: Prof. dr. Heller Bernát

Nisszó levovénu (Écha 3, 41), föl a szívekkel! Ez mindmáig Izrael ezreinek, millióinak érzése, amikor ros hasónó és jomkippur közeledik. Számosan akadnak sorainkban, akik csupán ezen a három napon kapcsolódnak bele a zsidó vallásos gyakorlatba. Sőt akadnak, akik akár könnyelműségből, akár az élet súlyától roskasztva, megtagadták hitünket, elszakadtak a zsidóságtól de a jomkippurtól elszakadni nem bírtak. Ma ez a három nap szinte próbaköve lett annak, vajjon valaki még zsidó-e.

Zsidó naptárunkban csakugyan egész külön áll ez a két ünnep: minden egyéb ünnepünk vagy a természet szakaihoz, a földművelés munkálataihoz, vagy Izrael történelmének valamely mozzanatához, vagy pedig mindkettőhöz kapcsolódik. Ellenben roshasónót és jomkippurt sem a ter-

mészetnek, sem a történelemnek fordulása nem teremtette, hanem tisztára a vallásos lelki szükség sugalta: az a szükség, hogy számot adjunk önmagunknak önmagunkról, — hogy magunkba szálljunk.

S döntő példája ez a két ünnep annak a hatékony vallástörténelmi ténynek, hogy a zsidóság vallási fejlődése korántsem zárult le a Szentírással, de még a misnával sem.

Tóránkban, ha eltekintünk az áldozatoktól és a rejtelmes bűnbaküldéstől, róshasónó a riadásnak, jomkippur pusztán az önsanyargatásnak az ünnepe.

De már a talmudban ezek a napok egész mély jelentőségükben állnak előttünk. Rós hasónó az ítélet napja lesz, amelyen a teremtmények elvonulnak teremtojük előtt, mint seregszemlekor a hadak a vezér előtt. Merész, ha-

Ros-hasónó voltaképpen csak egy kalendáriumi dátum, mint egy talmudmester tanítja: „Tisri havában teremtette Isten a világot”, de a pánetikai zsidó gondolkodás, amely mindenben etikai momentumot keres („Sivisi hásem löngdi szómid — Mindig Istent látom magam előtt”), a ros-hasónót etikai ünneppé tette meg s ezt annál könnyebben, mert évfordulói jelentőségénél fogva az élet elmulására emlékeztet. Azért lett a sófár hangja is, amely eredetileg bizonyos jeladásokra szolgáló hangszer volt, szójátékszerűen etikai hanggá „Sápru máászéchem — Szépítsétek meg cselekedeteiteket!”

Az arany középutról, az egyedül üdvhozó útról letért embernek odaharsogja ünnepünk: „Tösuvó”, térj meg, óh halandó s állítsd helyre a

köted s Istened között meglazult kapcsolatot, mert csak ez teremthet benned lelki harmóniát, mert csak ez tarthat téged az élet labirintusában egyensúlyban.

Ebben az esztendőben a világ szomorú, borzalmas vérontásban s gyilkosságokban kéjelgő eseményei az éter hullámain külön sófárhangokat rezdítenek felénk: „Ne veszítsd el, oh ember, kapcsolatodat az Istennel, mert Isten nélkül elveszti az ember irányítását a földön, iránytűnélküli hajóként hanykódik az élet örvényekkel teli tengeren s a vadállatnál is kegyetlenebb, vérengzőbb vadállattá fajul.”

Ertsük meg e sófárhangokat s a kapcsolat közöttünk s Isten között nem fog elhalványulni s az Isten dús áldásait fogja küldeni reánk a fölvirradt új esztendőben.

ZSI...
 mas képzelet feltárja az Eget, ahol Isten előtt három könyv nyílik: a javíthatatlanul bűnösöké, a kipróbált igazaké és az ingadozóké. Ámde tannáink tisztában voltak vele, hogy ez a kép, tisztára kép. Helyesbítik is: Az ember naponta, sőt óránként ítélet alá kerül (Rós hásónó 16a), hisz Jób (7, 18) is följajudul: mi az ember, hogy reggelenként szemügyre veszed, hogy pillanatonként próbára teszed.

Jómkippur örömnapp számba ment. Simon ben Gamliél hagyományozza, hogy nem volt Izraelnek vidámabb ünnepe, mint Ab hó 15. napja és mint Jómkippur. Ilyenkor Izrael leányai, fehérbe öltözve, valamennyien, nehogy a szegényeket megszegyenítsék, kölcsönként ruhában, kimentek a szőlőbe, táncoltak, miközben énekeltek: fiatal emberek ne néztek a szépséget, néztek a családot és a jámbor lelket. (Misna Tanait IV. 8, 26b).

Izrael leányainak igazak volt; súlyosan félreérti a jómkippur, aki gyász, szomorúság napjának tekintti: nem a levertségnek, hanem a fölemelkedésnek a napja, nem a sötétségé, hanem a megtisztulásé. De természetesen nem a napnak pusztá érzéke és múlása hathat tisztítólag; a megelőző év bűnei nem maguktól szállnak el. Számot kell adnunk magunknak a fogyasztkozásainkról s el kell tőkölnünk, hogy felszabadulunk alóluk. Jóma traktátus záró misnája fölülmúlhatatlan bölcsességgel tanítja, hogy aki elbizakodik: „most vétkezem, majd megtérek”, annak nem lesz módja a megtérésre, aki elbizakodik: „vétkezem, hisz” a jómkippur majd megengeszteli”, annak vétékét a jómkippur meg nem engeszteli. Egyébként is a jómkippur csak azt engesztelheti meg, amit Isten ellen vétettünk; amit ember ellen elkövettünk, azt előbb embertársaink iránt jóvá kell tennünk.

A félelmetes napok imarendje tökéletesen megfelel a jelentős alkalomnak. Imádkozunk, hogy minden teremtmény teljék meg tisztelettel a teremtője iránt, hogy az emberiség egy erkölcsös közösséggé tökéletesedjék, hogy azok, akik Istent félik, Istent keresik, szegényt ne valljanak, hogy az igazak mind örüljenek, az egyeneslelkűek viduljanak, a jámborok újjongva üjjongjanak. — el-leben mint az elszálló füst fo-

szoljék széjjel minden gonoszság, minden igaztalanság. Jól figyeljünk: nem a gonosztevők, az igaztalanok pusztulásáért imádkozunk, hanem a gonoszságnak, az igaztalanságnak megszűnéséért.

Tehát azért foházkodunk, hogy minden galád törekvés kudarcot

valljon, hogy minden nemesítésű ember, ha zsidó, ha nem zsidó, megbecsültessek, hogy Isten minden teremtménye találja meg az útját teremtő Istenéhez. A félelmetes napok tefillájában ekép méltón visszhangzik prófétaink legfőbb hirdetése.

Ábrahám és Abimelech

Írta: Dr Kecskeméti Ármin egyetemi m. tanár, makói főrabbi

Ábrahám ősatyánk megesküdtött Abimelechnek, a filiszteus fejedelmnek, — olvassuk az ünnepi törzszakaszban — hogy époly jó lesz hozzá és országa népéhez, mint amily kegyesen bánt vele Abimelech. A Szentírás „cheszed”, a kegy viszonzásáról beszél, hogy Ábrahám és utódai legyenek majd hálások a szeretetért és jóságért, melyben részüik volt.

A történetünk messze túlmént Ábrahám esküjén: a zsidóság nem tette függővé a környezet bánásmódjától hazaszeretét s áldozatkészségét, ő a népek „cheszed”-je nélkül is hűségese, megbízható volt. Példátlan önmegtágadás. A zsidót emberszámba se vették, jognak s szabadságnak morzsái is alig kerültek, de megaláztatottan, elnyomottságban is túrt és hazájának tekintette az országot, mely befogadta. Keserves volt, fájó szegény a politikai és társadalmi lefokozottság, de a zsidónak a nemzetekkel való érzelmi egységét a szenvedések nem tudták megrendíteni.

A „cheszed” szó multunk minden nyomorúságát kifejezi: uralkodók, országnagyok kegyétől függött a zsidó sorsa; az irgalom olykor könnyített rajta, ha nem is mindig önzetlenül. Aztán új korszak jött, felvilágosodás és emberszeretet, a nagy remények és a még nagyobb csalódások ideje. A „cheszed” kérdése, a humanizmus ügye lett, a zsidóság helyzetének javítása, aztán az igazság követelménye. Ez a fejlődés útja: mit kezdetben ajándékképp kapott a zsidó, később megillette, mint bárki más — az emberi és polgári jog. Törvénybe is iktatták a zsidónak polgári jogegyenlőségét. A zsidó nem „cheszed”-re gondol, nem könyöradmányt kér, midőn az érvényesüléshez való jogát hangoztatja: igénye a törvény szellemével s betűjével teljes összhangban van.

A bibliai elbeszélésben Ábrahám szemére hányja Abimelech-

nek, hogy a szolgálai elvették tőle a kutat, melyet nem nélkülözhet a létfenntartásában. A filiszteus fejedelem belátja, hogy Ábrahámnak igaza van, mentegetődik is a történetek miatt, igazságot tesz a zsidó patriarkának, Ábrahám hozzájut a kúthoz.

Ezt szeretné már a zsidóság is, hogy visszaadják neki a „kutat”, a megélhetés forrásait, hogy ne zárják el a zsidót a kenyértől és pozíciótól, ha rátermett a hivatására. Mind nehezebb feladat hárul a zsidóság létérdekeinek szószólóira, hogy megszüntessék a túlkapást, méltatlanságokat, melyek a zsidó megélhetését bizonytalanná, sőt lehetetlenné teszik. Napról-napra több teret veszít a zsidó. Jó volna már a szellemében is újévet köszönteni, a türelem és megértés világát, mely minden tehetségnek, tudásnak, szellemi és erkölcsi hivatottságnak elismeri a jussát.

Isten bibliás vándornépe

Jöttünk: batyusan, füttyürészve,
 Sarúnkon hoztuk szent századok
 [porát,
 Isten bibliás vándornépe
 S: lelkünk fényétől színesült a
 [Világ.

Szívünkben: ősi színek, álmok,
 Előttünk: gyilkos, fertőző valom.
 S nem az Élet várt ránk: vak, álnok
 Alantos ösztönök baljós ugaron.

Kalmárnép — mondták s
 [elhúzódtak,
 Alomtalan lelkek a Világ-ködön.
 Almaik fogytán gúnyolódtak.
 S álmainkat meglopták
 [gyűlölködön!

Megvetettek, de titkon irigyeltek,
 S vágóhídra vittek, mint a
 [gödölyét!
 Bűnbak lett kezükben az Isteni
 [Gyermek
 S jajszavától megborzongott a
 [Sötét...
 LAKOS ANDRÁS

Magyar zsidók a Szentföldön

Irta: Hartstein Lajos, az Orth. Izr. Közponli Iroda ügyv. elnöke.

Harstein Lajost, az Orthodox Központi Iroda nagytekinthető ügyv. elnökét, aki a „Zsidó Élet” megindulása óta e lap hasábjain fejtette ki nézeteit a magyar orthodoxia aktuális kérdéseiben, megkértük: tájékoztassa olvasóinkat a Szentföldön most lejátszódó sorsdöntő események tekintetében. Sajnálatos betegsége, mely hosszabb idő óta távollattja az orthodoxia irányításában való aktívabb közreműködéstől, lehetetlenné tette számára ezuttal kérésünk teljesítését, de felhívta figyelmünket a szentföldi kérdésben régebben szerkesztőnk „Zsidó Évkönyv”-ében megjelent cikkére, amelyet ime itt közlünk szövegszerűen:

Általában Palesztinának nevezik a Szentföldet. Ez elnevezés csak nemtudásból, vagy irigy rosszakaratból származhatik. Hiszen a filiszteusoknak vajmi kevés közük volt a Szentföldhöz. Az ország őstörténelmi birtoklói és lakói tiz külön törzsből állottak ugyan, de Kanaán gyűjtőnév alatt szerepeltek és Kanaán országának nevezi a sentírás is az országot. Amidón a Mindenség Teremtője ezt az országot ősapáinknak ajándékozta és Jósua alatt a zsidók azt birtokukba is vették, „Erecz Jiszroél”, „Izrael országa” nevet kapott, Jákob ősapánk dicsőségesen szerzett második neve után. De nevezték „Erecz hakdósu”-nak Szentföldnek is. A „kodaus” (szent) jelzés ez esetben is nem a közönséges felfogás szerint értendő. Nagy mestereink, köztük Nachmanidesz a „kedősím tihju” (szentek legyetek) felsőbb utasítást olyképp értelmezik hogy legyetek elkülönítve, elválasztva. Izrael földje addig Szentföld, vagy fordítva, a Szentföld addig Izrael földje, míg a többi országoktól el van különítve. Ugyanis a valláshoz hű zsidóság sarkalatos hitelvei szerint, a mi szent Tóránk 613 pozitív és negatív vallásparancsa örökké kötelező és megváltozhatatlan. Ezek közül azonban nagy számban vannak olyanok, amelyek csak Izrael földjén kötelezők és gyakorlandók. Például a földnek minden hetedik évben parlagon és bárkinek szabad használatára hagyása az u. n. „smító” év az összes terményeknek egy tizede és egy ötvened része a „Maászor” és a „Terumo”,

amit le kellett róni. Ezek és ezekhez hasonló nagyszámú külön kötelezettségek és vallási parancsok, amelyek csak a szabatosan körülírt határok közti Izrael országa, illetve az azon lakó zsidókra vonatkoztak, teszik ezt az országot a világ többi részétől elkülönítetté: Erecz Jiszroellá és ebből eredt az elnevezés, hogy „Erecz hakdósu”. Mihelyt az azt lakó és birtokló izraeliták az elkülönítési törvényeket nem tartották be, a szent Tóra és az összes próféták előző figyelmeztetése és jóslása szerint az izraeliták uralma ott megszűnt, mert nem volt többé szent föld. Vallás szerint végtelen tévedésben vannak azok, akik ott az egykori Izraeliták országában „Erecz hakdósu”-ban zsidó államot, vagy akár csak zsidó otthont is akarnak létesíteni a vallási alapelvek betartása nélkül. Az e földre és országra vonatkozó vallási parancsok szigorú betartása nélkül, úgy mint évezredek előtt, a föld kifogja őket onnét vetni, miként írva vagyón: „vekuu hoórecz eszchem”. A vallás szigorú betartása nélkül sohasem fog sikerülni, hogy ezt az országot zsidók bírják, de meg e feltétel mellett is csak egy általunk nem ismert időpont megérkezévével, midőn a világon szétzört zsidóság régi bűneit levezekelvén, a száműzetésekor rá rótt misszióját befejezte. Akkor jönni fog a vallási hitelveink szerint várva-várt „Messiás”, aki az egész emberiséget az egy igaz vallásra fogja téríteni és egy egységes tiszta nyelv mellett a világ örökös békéjét fogja megteremteni.

A kulturállamok ősi vallásának hívei: zsidók, keresztények és mohamedánok, az ősi zsidóság földjét a most tévesen, az őskorban valaha néhány városkát birtokló es azóta teljesen kipusztult elveszett filiszteusok után Palesztinának nevezett országot Szentföldnek nevezik és tartják. Mind e vallások követői számára történelmi szent emlékek és véres küzdelmek avatják szentté ezt a földet. Az ősi zsidó vallás hű követőire nézve, habár az ősök otlakása, sírhelyei, szent temploma és annak még mai napig fennmaradt egyes romjai, valamint a szent próféták kinyilatkoztatásának helyei és e dicsőséges őskor önállóságának emléke

ébreszti a szeretetet és érdeklődést e földhöz, de ahhoz való mélységes ragaszkodása mégis mély és fontos vallási okokból ered.

A zsidó vallás tudvalevőleg összesen 613 vallási parancsot foglal magában. Ezek minden zsidóra kötelezők. És habár vannak köztük némelyek, melyeket csak a kohanita vagy levita, esetleg csak a „Jiszroél” teljesíthet, de összeségükben a zsidó vallás követői mindannyit teljesítik, tehát mivel — hogy úgy mondjuk: egyetemleges felelősség elve alapján állanak, olybá megy, mintha mindenki külön az összes vallási parancsokat teljesítette volna. Azonban a vallási parancsok egy hányada csak azokra vonatkozik és csak azok által teljesíthető, kik a Szentföldön laktak és tartózkodnak. Ezért tehát nemcsak a Szentföld iránti kegyelemből, de elsősorban és főleg, hogy az összes vallási parancsok megtarthatók legyenek és tényleg meg is tartásák, ősidők óta vándoroltak oda nagytudományú és magukat kizárólag a vallási élet folytatására elhatározó zsidók. És így, bár a világ minden táján lakó zsidóhitűek közül még a legvallásosabb sem tarthatja meg összes vallásparancsokat, volt és maradt egy hely, ahol azokat pontosan betartották. A mi nagy mesterünk: „Rambam” (Majmonidesz) a cselekvő parancsok 153-ikáról megállapítja, hogy bár a diaszporában lakó zsidók az újhóldakat (Ros Chódes) és az ünnepek napjait a megállapított számítási kulcs szerint számítják ki, vallási érvényességüket csak a Szentföldön lakó vallástudósok, „besz-dinek”-nek előírt eljárás után szerzik

meg. Ennek alapján megdönthetetlen tényként állapítja meg a nagyhirű Chájisz Mózes rabbi „Ele másze” című könyvében, hogy amennyiben bekövetkezhetnék az a kizárt eset, hogy a Szentföldön zsidó vallástudósok egyáltalán nem laktának ott „besz-din” nem lenne, a többi országok zsidóságra nézve kétségessé válnék, hogy a vallási ünnepeket megtarthatják-e. Ezt országunk legnagyobb vallástudósa, a „Chaszam Szófer” vallási döntvényként szögezi le.

Mindez okok serkentették közel kétezer év óta különösen a vallástudósokat a Szentföldre való kivándorlásra, de ez tette egyszerűs-mind vallási és erkölcsi kötelességévé a többi zsidó vallásunknak, hogy az oda e vallási hivatás teljesítése céljából kivándorolt tudósok megélhetését legmesszebbmenő módon biztosítsák. A támogatók nemcsak lehetővé tették azt, hogy a Szentföldön való tartózkodástól feltételezett vallási parancsokat betartsák, de az anyagi hozzájárulás által ők maguk is részesek lettek a teljesítésben, mint Jiszszochor és Zebulon.

A középkorban, amidőn a Szentföldön való tartózkodás nagyon veszélyes, az odautazás majdnem lehetetlen volt, csak nagyon kis csoportból álló zsidó kolóniák voltak ott. Ennek a néhány embernek segélyezése, az egész világ zsidóságának nem is okozott gondot. Amikor a viszonyok jobbra fordultak, az ott tartózkodás nem volt többé veszélyes és az utazás is könnyebb lett, mind többen szentelték magukat ott kizárólag a vallásos életnek. Ezek megélhetésének biztosítása már nagyobb gondot okozott. Minden országból nagyobb tömegek érkeztek oda, akik azon országok szerint, ahonnan származtak, kezdtek ott külön csoportosulni és származási helyük, országuktól vett elnevezés szerint önálló hitközségekké egyesülni. A Magyarországból odavándoroltakat, akikhez csekély számokra való tekintettel az Ausztriából kivándorlottak is csatlakoztak, a török kormány autonóm területnek ismerte el, ezek ottani konzulátusunk védelme alatt az egész Szentföldre kiterjedőleg, mint magyar önálló egyesült hitközség szervezkedtek. A világháborúig külön osztrák-magyar postájuk és bélyegük is volt.

Mintegy 200 év előtt országunk nagy zsidó vallástudósai és világi

vezetői a Szentföldre vándorolt hazánkiai megélhetésének biztosítására a következő vallási parans erejével bíró megoldást statuáltak

Mikor a zsidó állam megszűnt, a szent templomok elpusztultak és a zsidóságot száműzték országából, az ott még kegyelemből megtúrt osekélyszámú nagy vallástudósok (Jabna) és tanítómesterek egyik legnevezetesebbje a szent életéről, tudásáról és csodatetteiről világhírű Rabbi Meier „Bál Nesz” (a csudák mestere) volt. A tudatlanságra valló hamis zsidó fajelmélet cáfolatára itt leszögezem, hogy ez a Rabbi Meier, mint több más vallástudós és mester (lásd Smájó és Avtaljon) nem volt zsidó származású, hanem ivadéka egy éppen a zsidó templom elpusztítására kiküldött római fővezérnek, aki később a zsidó hitre tért át. A Tiberiásban eltemetett nagy zsidó mesternek Rabbi Meiernek sírhelyét még más hitbeliek is mai napig szent helynek tartják, oda zarándokolnak, mindnyájunk Teremtőjéhez imádkoznak és ott száz- és ezerszámra olajméceseket gyűjtanak. Az évezredek hagyomány szerint minden bajban, károsodásnál, betegségnél vagy súlyos üzleti problémánál generális segítség volt, ha Rabbi Meier „báál hánész” lelkiüdvéért egy bizonyos összeget felajánlottak és azt mondták: „Elóhu d'rabbi Meier anéni” (Rabbi Meier Teremtője segíts!) A jeruzsálemi és babiloni talmudhelyek számtalan csodatettet sorolnak fel ezzel kapcsolatban. A felajánlott összeget lehetőleg Tiberiában, a szent mester sírján gyűjtendő mécesekre küldötték ki, vagy pedig az itthoni templomokban gyűjtöttak méceseket, gyertyákat emlékére. Hazánk vallástudósai és mesterei tehát ki-mondották, hogy sokkal jobban megfelel a szent tudós akaratának és lelkiüdvének, ha ezeket az ő emlékének felajánlott összegeket nem gyertyákra, hanem a Szentföldön élő hazai tudósok és vallási életet élő jámborok szükségleteinek fedezésére használják fel. Ezt a valfás szerint kötelezőnek kimondott határozatot az egész honi zidóság jogérvényesnek fogadta el, sőt az összes többi országok is utánozták és a maguk kolóniáinak segélyezésére szintén átvették.

Közöltük tehát országszerte, hogy mindazok, akik az évezredek és csodatetteiről nevezetes Rabbi

Meier „Bál Nesz”-kultuszt továbbra is fentartani óhajtják, folytassák azt abban a tudatban, hogy az e célra a lakásokban vagy az imaházakban az ő neve alatt elhelyezett perselyekbe elhelyezett adományok, vagy az egyébként az e célra felajánlott ajándékok, a Szentföldön lakó, ott vallási életet folytató és az egész zsidóságért vallási missziót teljesítő hazánkiai támogatására szolgálnak. Ezért tehát fontos, hogy még tete-mesebb adományok kerüljenek a perselyekbe, vagy más úton az erre külön megbízottak kezeihez akik ezeket az összegeket a Szentföldön lévő hazai hitfeleink autonóm módon megválasztott vezetőségéhez továbbítják kiosztás céljából.

Hiteles adatok szerint jelenleg háromezer magyar zsidó család lakik a Szentföldön és pedig legnagyobb részük Jeruzsálemben, akik majdnem kivétel nélkül hazájukból jövő támogatásokból — bár csak nyomoruságosan — tengődnek, de a vallástudományt fokozott módon kultiválják. Emellett a szent emlékü helyeken imádkoznak és könyörögnek magyar hazájuk, támogatóik boldogulásáért és jólétéért. A világháború kitöréséig a magyar Kolel, a magyar kolóniához tartozók a legirigyeltebb emberek voltak a Szentföldön, mert őket támogatták aránylag a legjobban. Azóta a mi ottani magyar hittestvéreink sorsa a legszánalmasabb lett. A háború alatt csak nagy erőfeszítéssel lehetett oda pénzt átutalni. Az ottani nagy drágaság és pénzünk értékváltozásai pedig már teljessé tette nyomorukat.

A jótékonyág gyakorlásánál a nagy Majmuni — vallási becslése szerint — több fokozatot állapított meg: első helyen áll a közeli rokonok, azután a tudósok, a helybeliek az országbeliek és végül a más országbeliek támogatása. A híres Chagiz Mózes talmud- és midrásbéli, valamint kabalista kutferrásokból bizonyítja, hogy a Szentföldön vallási életet folytató embernek a vallási tudományt kutatóknak támogatása a legelső kötelesség sorába tartozik.

Amidőn magyar hittestvéreim figyelmét a nyomorgó szegények nagy tömegére ráirányítanom, biztosra veszem, hogy a magyar zsidóság, mint a multban, a jövőben is tudni fogja erkölcsi, vallási és emberbaráti kötelességét.

Ros hasono

*Az újév ismét beköszönt,
De nem hoz fényt, virágözönt.
Ősz látszik csak, nem kikelet,
Mely élénk rózsát hinteget!*

*Komorló felhők Északon,
Ott gyűlölség tombol vakon.
„Pusztulj zsidó” ott az ige,
Csak sóhaj, jaj szállong ide.*

*A zsidó gyötrött pária,
Elvész ki ott nem ária.
S a Szentföldön is, ott mi vár?
A zsidó sors, mely bús, sivár,*

*Arab leselg rá itt s amott.
Ó, mennyi vérző, hány halott!
Nincs út, mely onnan kivezet,
Nincs, aki védőn nyújt kezet.*

*Nincs védő kéz, nincs irgalom,
És nő, nő a sok sírhalom.
Szívünk náluk e szent napon,
Kiket tép gyűlölet vakon.*

*Szálljon a magas ég fele
Millió fájo szív éneke:
Ó, meddig tűröd istenünk
Hogy megalázva így legyünk.*

*Hogy ártatlan, hű népedet,
Gyűlölség holtra tépeget?
Igazságnak nagy istene,
Már nem tekintsz te ide le?*

FELEKI SANDOR

Naplementi ima

Klein Gyuláné, a Mikéje néhai nagy elnökasszonya emlékére

Görnyedt háttal, roskadozó térd-
del áll előtted néped, Uram. Ször-
nyű a vád, amellyel illeteték, még
szörnyűbb az önvád: „Bűnöztem,
Uram”.

Nyomott esendben száll a fohász
az Egek Urához: Nem zúgolódom,
de midőn Te az embert megterem-
ted, már ismerted gyengeségeit.
Megtettem a lehető, hogy az
erény ösvényén maradjak, emberi
gyengeségem tévesztett el tőle.

Lemenőben a nap.

Jóságos Teremtőm, ki ismered
a szívek sugallatát, oh értsd meg
mélységes könyörgésünket! Lehe-
tetlenséget ne kívánj tőlünk. Ne
büntess bennünket oktan csele-
kedeteinkért. Nem dicsérlek, oh
Uram, mert aki legszentségesebb,
dicséretre nem szorul. Ítéleted
miatti aggodásunk közben Benned
bíznunk, mennyei Atyánk és Te ma-

gasztos fenségeből végtelen szere-
tettel tekintesz az ítéletedtől re-
megő hiveidre.

Lemenőben a nap.

Nézd és hallgasd meg a gyermek
ártatlan gügyögését, az éhezők, a
fájdalomtól eltorzult arcok tekin-
tetét, a reszkető ajkak néma imá-

ját, szülők aggodalmát gyermekei-
kért, gyermekek, házastársak, öz-
vegyek és árvák bensőséges fohá-
szát szereteteikért.

Lemenőben a nap.

Fáradt a test, alélt a lélek, se-
gíts rajtunk, segíts Istenünk.

Fried Ignác

Tiszteletadás

— Ujévi elmélkedés —

Irta: dr. Herzog Manó kaposvári főrabbi

Három kérelme van a zsidóság-
nak az újévi ünnepi imádságok
legelején, amelyek merőben elüt-
nek minden más fohásztól a kö-
nyörgések nagy tömegében. És
mind a három egyformán kezdő-
dik ezzel a szokatlan szócskával:
„Uvechén”. A három közül a leg-
érdekesebb s legfájdalmasabb az,
amellyel az újév folyamán arra
kérjük az Istent: „Szerezzél, óh,
Örökkévaló tiszteletet a te néped-
nek.” Mennyire elmaradhattunk az
évezredek folyamán ennek a kére-
lemnek teljesítésétől, ha minden
esztendőben újra meg újra kér-
nünk kell a beteljesedést, ha nem
kérte senki ennek az imának a
törlését, mint valami fölösleges
dolgot.

Ha csak azt a három hatalmas
birodalmat tartjuk szem előtt,
amelyeknek mindegyike más-más
állást foglal a zsidósággal szem-
ben, arra az eredményre jutunk,
hogy valami nagy örömré vagy
megelégedésre nincsen okunk. A
szovjet birodalom külön nem he-
lyezkedik szembe a zsidósággal.
Hivatalosan kimondja, hogy nem
ismer zsidót vagy nem zsidót,
egyikkel sem törődik, mert nem
ezt vagy azt a felekezetet üldözi,
hanem a vallást nem ismeri el, Istent
detronizálta. A vallás intéz-
ményével nem törődik, a felekezet

papjait nem ismeri el, miatta él-
hetnek vagy halhatnak, boldogul-
hatnak vagy pusztulhatnak, de
még azt is elnézi, ha imádkoznak
és ünnepelnek. A spanyol harcok
még nem érték véget önálló véle-
mény, szolid politika még csak ez-
után fog kialakulni. A zsidót nem
bántja, mert zsidó Hispaniában
nincsen vagy legalább számottevő
tömegben nincsen. Legeklátásabb
igazolása annak, hogy a marxiz-
musnak a zsidósághoz semmi köze,
semmiféle relációban nincsen.
Marx nem zsidó és Lassale Ferdinán-
d csak szocialista volt, de sem
anarchista sem marxista. Ami
Németországot illeti, ott olyan je-
lenségek vannak, amelyekre senki
exact választ nem adhat. A legva-
lószerűbb magyarázat a zsidógyű-
löltre nemcsak az a körülmény,
hogy a germán nép a legrégebb
időktől fogva hajlamos volt a zsi-
dófalásra és Németország mindig
az antiszemitizmus klasszikus
földje volt; a faji gyűlölség csak
ennek a nyavalyának egyik vál-
faja, tudományos (?) alátámasz-
tója, de nem magyarázata. Az
árja nemzetiség vak dühében le-
dönti a saját országa hivatalos
vallásának minden bálványát,
hogy ne kelljen elismernie a biblia
és Jézus zsidó eredetét.

Sajnos, most már negyedik or-
szágról is van szó, Erec Jiszroél-
ról, amire a nagyvilág eddig gon-
dolni sem mert, de a beavatottak
tudták, hogy ennek is be kell kö-
vetkeznie, amellet, hogy az iszlám
soha nem volt hivatalosan ellen-
sége a Judaizmusnak, sőt az ara-
bok mint sémi nép testvéreknek
mondták magukat. Az egyetlen or-
szág, amely eddig hazával kínálta
meg a zsidóságot, megtagadta ed-
digi álláspontját és a cionisták-
nak minden bizakodása ellenére,
kevés remény van arra, hogy az
angol fenhatóság kielégítő megol-
dással kecsgetethet.

Az Országos IZRAELITA PATRONÁZS Egyesület

szociális gondozó munkájával

az elhagyott zsidó gyer-
mekek és családok

százait oltalmazza.

M e g é r d e m l i ,
hogy

FŐÜNNEPI ADOMÁNYAIBÓL

neki is juttasson.

VIII., Nagyfuvaros-u. 4. Tel. : 1-406-03.

Nálunk hivatalosan nem ismernek zsidógyűlöletet, a zsidót nem favorizálják, de nem is engedik érvényesülni. Hiába az emancipáció, hiába a recepció: hallgatag megegyezéssel van zsidó mellőzés. Sem a vasutnál, sem törvénytörésnél, sem katonaságnál, nem közgazgatásnál, sem tanhatóságnál zsidó nem érvényesülhet, zsidót nem neveznek ki. A zsidó egyház autonómiáját mindig olyan időben kértük, amikor az illetékesek akadályokat gördítettek. A múlt év elején végre-valahára nem térhetek ki a kérdés elől és így — mint a titkos szavazásnál megadták a lehetőséget, hogy a zsidó szervezet kérdése megértésre találjon. A kormányzóknak és a kormánynak kérségtelen jóakarataiból összehívták a zsidó kongresszust, amely rövid három nap alatt keresztülhajszolva, amit az első zsidó parlament hetek és hónapok alatt megeremtett. Amennyire dicséret illeti meg a zsidó vezetőséget, hogy az autonómia kérdését hivatalosan föl lehetett vetni és hivatalosan alakban megtárgyalni, vagy helyzetben letárgyalni: ép oly nagy hiba volt olyan elemeket belekeverni ebbe a kiegészítő szabályzatba, amely a bukás csiráját magában hordozta.

Több mint egy éve tehát, hogy a beterjesztett szabályzatok a kormány jóváhagyását nem nyerték el. Ha az ellentét a pesti és budai zsidó hitközség között nem merül fel, akkor az a nélkülözhetetlen jóváhagyás már rég megtörtént volna. Azok vessenek tehát magukra, akik ezt az éket a két hitközség közé beleverték. Már akkor, mikor a zsidó parlament ülésén megjelentünk a főváros és a vidék hivatottai választottai éreztük és tudtuk, hogy ez az ellentét sirja lesz az újonnan megalkotandó szabályzatnak. Így is történt. Most persze megvannak ismét a régi kifogások, ellenvetések, nehézmények: ellentét van a két legnagyobb hitközség között, lehetetlen az adózás keresztülvitele. Most már megint és ismét és állandóan jogos a mi újévi főhásznunk: „Uvechén”, ha így fest a zsidóság siralmas helyzete, nem várható a zsidóság megbecsülése, de a te hatalmad, oh Isten, nagy és végtelen. „Szerezzél a te népednek tisztelget” dicsőséget vagy legalább hivatalos elismerést azoknak, akik Téged félve tisztelnek.

Ötven éves az újpesti zsinagóga

Felelelő ünnepség a félszázados jubileumon

Az Arányi Adolf elnök böles irányításával a község- és templomalapító ősök hagyományaiban élő újpesti izr. hitközség szept. 6-án, vasárnap emelkedett szellemi sorozatos ünnepség keretében ülte meg 1886-ban épült zsinagógájának 50 éves fennállását. Az ünnepség reggel temetőlátogatással kezdődött, amelyen a hitközség és szentegylet vezetősége és a hívek nagy számban jelentek meg. Az emlékbeszédet itt dr. Friedmann Dénes főrabbi tartotta, az énekrészeket Klein Eliás főkantor látta el, majd a templomépítő elődök sírjait keresték fel, elsőnek Friedmann Arminét, a templomépítő hitközség akkori elnökét. Annak a Tóranak írását, melyet a jubilaris ünnepség alkalmából a hívek áldozatkészségéből vásároltak, délelőtt fejezték be ünnepélyes keretek között. Ezt követően a híveket a nagytemplom udvarban megvendégelték.

Délután 5 órakor kezdődött az ünnepélyes istentisztelet, melyen a több ezer főtől zsúfolásig megtelt és feldíszített templomban a polgári és országos felekezeti hatóságok nagy számban képviseltették magukat. Megjelentek: többek közt Stern Samu az Országos Iroda és a Pesti Izr. Hitközség elnöke, Eppler Sándor főtitkár, Krámer Miksa, a Pesti Chevra Kadisa elnöke, dr. Endrei Henrik igazgatófőtitkár, a pestkörnyeki hitközségek rabbijai és elnökei, a városi hatóságok, dr. Semsey Aladár polgármesterrel az élén, valamint a helybeli egyházak képviselői. A Hiszekeggyel és szoltárszóval kezdődő istentiszteleten a frigszekrényben levő összes törákat a hitközség legöregebb tagjai és előjárói az új tóra elé hozták, majd Zinner Manó kultuszelőjáró a templombjárattal az új törát átadta a főrabbinak, ki a menet élén baldachin alatt bevonult és az új szent tekerest a frigszekrénybe helyezte. A mincha-ima után tartotta meg ünnepi beszédét dr. Friedmann Dénes főrabbi, majd Klein Eliás főkantor a „Saumer jiszroel” dalt énekelte. A templomi

ünnepség a Himnusszal ért véget.

Ezt követően ünnepi díszközgyűlést tartottak a Chevra Kadisa tanácstermében. Az elnöki megnyitót Arányi Adolf hitk. elnök tartotta, majd dr. Friedmann Dénes főrabbi olvasta fel a templom történetéről szóló dolgozatát, melyet a közgyűlés a hitközségi aranykönyvben megörökíteni rendelt. Az üdvözlések során felszóltak: dr. Semsey Aladár polgármester a város és a katolikus egyháztanács nevében, Keve Lajos lelkész az evangélikus egyház, Tamás Viktor reáigimnáziumi igazgató a helybeli középiskolák, Katona Gyula előjáró a budai hitközség, dr. Neumann József főrabbi az óbudai hitközség, dr. Bande Zoltán főrabbi a kispesti hitközség, Dusinszky Mihály főrabbi a rákospalotai hitközség, dr. Vincze Jakab elnök a pestszenterzsébeti hitközség, dr. Günzler Péter főrabbi a pestszentlőrinczi hitközség, dr. Lichtmann Mór rabbi az újpesti izr. szentegylet, Wollner titkár az újpesti orthodox hitközség, Blockner Gyula igazgató a Fa és Fémipari szakiskola, Székely Miksáné alelnök az újpesti izr. nőegylet és Barta Dezső elnök a Venetianer Lajos Izr. Közművelődési Egyesület nevében köszöntötték a jubiláló templomot és főpapját, a hitközséget és annak elnökét. A közgyűlési jegyzőkönyvet Zilahi Ármin hitközségi titkár vezette.

A jubileum napja ünnepi vacsorával ért véget, melyet a hitközség tanácstermében tartottak. Felköszöntőt mondottak: Arányi Adolf elnök a Kormányzóra, dr. Antal Endre városi főügyész a vendégek, majd felszóltak dr. Vincze Jakab pestszenterzsébeti, Breisach Miksa kispesti, Bauer Adolf hitközségi elnökök, Goldberger Jakab szentegyleti elnök, dr. Vidor Pál budai rabbi, dr. Wassermann Jenő rabbi, Deucht E. Lajos szentegyleti alelnök, dr. Bande Zoltán kispesti főrabbi. A vacsora dr. Friedmann Dénes főrabbi zárószavával és asztali áldásával ért véget.

Okleveles gyógypedagógiai tanár

internátusában

nehézen nevelhető és tanuló testi és szellemi fogyatékos növendékek szakszerű és vallásos nevelését, orth. kóser ellátást kapnak. Referenciákkal szolgálnak: Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola és Izr. Tanítóképző igazgatói. — Fogel D. Budapest, VII., Klauzál-tér 16. Telefon: 1-309-72.

Felavatták a Budai Hitközség új templomát

A Szent Imre-városi körzeti templom impozáns avató ünnepélye

Alig néhány hónapja, hogy a hatóságok, valamint társadalmi- és felekezeti életünk képviselői díszes ünnep keretében megtették az első kalapácsütést a Szent Imre városi új zsidó templom alapkövét és most megint ott állunk a díszruhás rendőrök, frontharcosok és eserkécszek négyeszőgében a hatóságok, a felekezetek, társadalmi és felekezeti életünk képviselőinek jelenlétében, hogy néhány perc múlva első ízben léphessük át Isten új hajlékának küszöbét.

Büszkén emelkedik, nemes egyszerűségében mégis oly impozánsan a Lenke-út és Zsombolya-út sarkán az új templom, a lágymányosi zsidóság régi vágyának kőbe, márványba és üvegbe meredezett megvalósulása. Szemben vele a dízsátor, melyben a megjelent előkelőségek foglalnak helyet. Ott látjuk az ünnepelő közönség soraiban többek között Lamotte Károly alpolgármestert Budapest székesfőváros főpolgármestere és polgármestere, dr. Jalsoviczky Károly kultuszminisztériumi osztályfőnököt a kormány, Kovács József tábornokot a honvédség, Hetényi Imre főkapitányhelyettest az államrendőrség, Petraesek Lajos orsz. képviselőt, az országgyűlés képviselőjében, Wertheimer Adolfot, az Imit és Zsidó Múzeum elnökét, Fleissig Sándor és Vida Jenő felsőházi tagokat, Beesey Antal főv. biz. tagot, az Országos Izr. Iroda és a Pesti Izr. Hitközség elöljáróságát Stern Samu elnök vezetésével, a fővárosi templomkörzetek és a vidéki hitközségek képviselőit.

— Imához! — harsan fel a eserkécszek kürtje és a baldachin alatt hozzák a budai hitközség elnöke, alnöke és elöljárói, valamint a lágymányosi templomkörzet elnöke és elöljárósága a Verpeléti-úti templomból a Tórákat. Zúg a Hiskegy, *Hamburger* István és *Novák* Ede műépítésszek jelentik, hogy az építkezést befejezték. *Vető* Sándor kultúrelöljáró, az építő bizottság elnöke átadja a templom kulcsát *Schwarz* Samu körzeti elnöknek, aki azt dr. *Kriszhaber* Adolf elnöknek, az viszont dr. *Lamotte* Károly alpolgármesternek

továbbítja. Az alpolgármester felhalad a templom lépcsőjén és kinyitva a templom kapuját, Budapest székesfőváros közönsége nevében átadja rendeltetésének az új templomot.

Most betódul a közönség a templomba. A kép, mely eléje tárul, lenyűgöző. A nemes egyszerűségű vonalak, a kék, fehér és arany színek, a világosbarna- és vörösmárvány oltár, hatalmas, színes üvegablakok tökéletes harmóniát alkotnak. A tóra oldalán a szöszék. A modern építkezés vonalai meglepően ötletes megoldással vegyülnek a tradicionális formákkal, kerülve minden bántó túlzást és erőszakolt keveredést.

A tórákat elhelyezik új hajlékukban, *Sirota* Sándor főkantor és *Perlmann* Arnold körzeti kántor ajkán felhangzik megkapó szépséggel a „Vájhi-Binszaú”, majd a „Mátauvú”-t éneklék az *Alpár* Ignác karnagy vezényelte tökéletes kórus kíséretével, *Kiss* Arnold dr. vezető-főrabbi *Kelen* Hugó által megzenésített alkalmi zsolttára következik, majd dr. *Kiss* Arnold tartja meg avató beszédét.

— A zsidónak — mondja — háza, menedéke, otthona volt mindig a templom, ahol meghúzódhatott az élet viharai, a sors csapásai elől. Itt imádkozott a hazáért annak balsorsában, amikor felekezetünk egyenjogúságát törvénybe iktatták, akkor is itt adtuk hálát az Egek Urának, itt kötöttünk frigyvet szívünk választottával, itt találtunk vigaszt gyászunkban. Ezért a budai hitközség nem adhatott méltóbb kifejezést annak az eszmekörnek, melyben él, mint amikor ezt az új templomot felépítette.

Ezután Isten áldását kéri a kormányzóra, az alkotmányos kormányra, a főváros vezetőire, az országgyűlés két házára, a honvédségre, minden felekezetre, az egész zsidóságra és mindenkire, aki en-

nek az országnak üdvéért dolgozik, majd dr. *Benoschofsky* Imre főrabbi, az új templom lelki pásztorja gyűjtotta meg az örök mécesest.

— Minden világosság muló — úgymond — egyetlen világosság ez az örökméces, melynek fényénél elmúlt évezredek és következő évezredek tekintenek le ránk. De ha ezzel az építkezéssel teljesítettük kötelességünket Isten iránt, munkánk még nincs befejezve, mert ugyanígy kell teljesítenünk kötelességünket az ember iránt is.

Dr. *Vidor* Pál rabbi megáldja az új templomot, utána dr. *Kriszhaber* Adolf a budai hitközség ősz elnöke üdvözli az avatásra megjelent vendégeket:

— Áll a zsinagóga — mondotta — megtörtént az ünnepélyes felavatás és ennek keretében elhangzott az ihletett költőpap által megírt és az istenáldott dalnok által megzenésített „IMA A HAZÁÉRT” — mint első fohász Istennek színe előtt az új hajlékban. Áhitattal eltelve — a Budai Izraelita Hitközség általam képviselt előjárósága és egyetemes közössége szeretettel köszönti mindazokat a méltóságokat, hatóságokat, testületeket és egyesületeket, valamint a különféle felekezetek megjelent igen tisztelt képviselőit, kik ez ünnepélyt megjelenésükkel megtisztelték és annak fényét emelni szívekesek voltak. Üdvözöljük a törvényhozás mindkét házának megjelent illusztris tagjait, a magas kormány, a bírói testület mélyen tisztelt képviselőit, Budapest Székesfőváros közönségének törvényhatósága képviselőit, a közigazgatási hatóságokat, élükön a méltóságos alpolgármesterrel, — szeretettel köszöntjük a vitéz magyar honvédség díszes képviselőit, valamint a magyar királyi államrendőrség tagjait — élükön a méltóságos főkapitányhelyetessel, köszöntöm a gondolatban jelenlevő, velünk érző, de bármely okból távolmardottakat is.

— Áll a templom és ime átadtuk magasztos rendeltetésének, hogy hitet, hazaszeretetet, igazsá-

JUBADONT

orth. kóser fogkrém

Kérje mindenütt!

JUBA

orth. kóser süteport

A budapesti orth. hitközség rabbiságának felügyelete alatt készülnek.
Gyártja: **FELES ISTVÁNNÉ, Budapest, VII., Rottenbiller-utca 8.**

gosságot, testvéri szeretetet, reményt és vigaszt hirdessen a jelen és jövő generációknak. E felemelő ünneptől megittasodva, mélyszéles szívbeli óhajunkat fejezzük ki imádságos ajakkal: *Dicsőséges Istennek*, ki e hitközség tagjaiban a lelkes áldozatkészséget felébresztette, hogy a nehéz viszonyok között is e középületet dicsőséggel felemelhettük és Isten szolgálatának szentelhetjük.

— Üdv és dicsőség Magyarország főmeltóságú Kormányzatának, ki nagy bölcsességgel kormányozza nemzetét és annak polgárait egymás megbecsülésére, összetartásra és a közjóra való nemes versengésre buzdítja és népét erős kézzel a béke áldásai felé irányítja. Dicsőség a székesfőváros közönségének, annak mindennemű hatóságának és annak élén a lángoló lelkű polgármesternek, kik hathatós támogatásukkal lehetővé tették, hogy büszke fővárosunkat újból egy díszes középülettel gyarapíthattuk.

Dr. *Csobádi Samu*, a budai hitközség alelnöke méltatta ezután a nap jelentőségét, amely beteljesülést jelent a kelenföldi hittestvérek számára, egyszersmind azonban jelenti ez az esemény a nagy múltú budai hitközség megújulását. Buda fénykorában három zsinagógája volt a budai hitközségnek, ezek az idő viharaiiban elpusztultak, de most, hogy a lágymányosi templom is felépült, újból három templomban hirdeti Buda zsidósága Isten dicsőségét. Végül a felekezeti vezetők és a testvérhitközségek és chevrák megjelent képviselőit köszöntötte.

A gyengélkedő Schwarcz Samu lágymányosi elnök helyett dr. *Szilárd Bertalan* előljáró köszönte meg a fővárosnak, a budai anyahitközségnek és mindazoknak gondoskodását, akiknek a templom létrejöttében szerepük jutott. *Krämer Adolf* körzeti alelnök meggyújtotta a halottak emlékművesét. Még *Lamotte* alpolgármester mond avató beszédet a főváros közönsége nevében, melyben az új templomot a hit és hazaszeretet új hajlékaként üdvözlö.

Stern Samu az Országos Iroda nevében megértést, kölcsönös megbecsülést és a szeretet otthonát köszönti az új templomban. Szavai után a Himnusz hangjaival ér véget a fényes avató ünnep.

Halász Sándor

Palesztinában újra fellángolt az arab terror

Gyilkosságok, rablótámadások mindenfelé. — Európaiak vezeték az arab bandákat. — Dizengoff polgármester gyengeségének bevallására szólítja fel az angol kormányt. — A legyilkolt Alter-család életbenmaradt tagjának megrázó nyílt levele az angol főbiztoshoz

Tel-Aviv, 1936. szept.

Az angol tétovázás, a zsidók bevándorlásának eltiltását terjesztő arab propaganda megteremtette a maga véres gyümölcsét: az arab terror, mely az utóbbi hetekben már-már, mintha ellanyhult volna, ismét teljes erővel lángolt fel és újra tűzbe-vérbe borította Palesztina még néhány hónappal ezelőtt csendes, munkaéhes telepeit és városait. Egymást érik a támadások a kolóniák között közlekedő autóbuszok ellen, telepítvények súlyos munkájának alig behordott eredménye lesz lángok martaléka. Karkur mellett formális ütközet fejlődik ki az arab terroristák és angol sorkatonaság között. Az arabokat egy európai egyén vezeti. Augusztus 22-én éjjel az utcáról belőtt dum-dum golyó találja halálosan Lewi-Billig professzort, a jeruzsálemi egyetem tanárát, a híres orientalistát, aki akkor is, amikor a halálos golyó érte, éppen egy az arab kérdésre vonatkozó tanulmányon dolgozott. Ramle mellett, Bajit és Jaffa között, a Mesek Haocarból Kfár Szabába vezető úton munkásokat és utasokat szállító autóbuszokat támadnak meg az arab banditák. A támadások következtében 81-re emelkedik az arab vérengzések zsidó áldozatainak száma.

De igen sok jel mutat arra, hogy a zsidó lakosság türelme is kezd elfogy. A Herbert Samuel-kolóniát 250 font pénzbüntetéssel sújtják, mert területén állítólag megölték egy arabot. A kolónia ennek az összegnek megfizetését megtagadja. Szafed zsidó lakói ultimátumot intéznek a jeruzsálemi hatóságokhoz és követelik, hogy a Haifába áthelyezett Jakob Bergmann nevű zsidó tisztet haladéktalanul helyezték vissza régi állomáshelyére, mert különben a lakosság elhagyja a helységet. Dizengoff Tel-Aviv agg polgármestere nyílt levelet intéz a kormányzósághoz, mely egyúttal a mandatárius angol kormányhoz is szól és azzal vádolja meg, hogy az állami hivatalnokok az arab terrorral szemben tanusított magatartásukkal demoralizálták az országot. A kormányzóság önmagát is csufálja teszi, amikor szükségrendeleteket bocsát ki, de azok betartásáról nem gondoskodik. Az országot ott nem a főkormányzó, hanem az arab legfőbb tanács kormányozza. Mit céloz ez a politika? — kérdi Dizengoff. A zsidó bevándorlást akarják megállí-

tani és ezt nem merik nyíltan bevallani? Ha teljesen megadta Lipagát a kormányzóság az arab legfőbb tanácsnak és be akarja szüntetni a zsidó bevándorlást, legyen bátorsága ezt a történelmi merénylőtet az egész világ színe előtt bevallani! Hadd tudja meg a zsidóság végre, hogy a mandatárius hatalom ki akarja magát vonni vállalt kötelezettségének teljesítése alól! Dizengoff a kiáltvány végén kijelenti, hogy érte ő egymagában vállalja a felelősséget.

De még Dizengoffnál is hatásosabb és megrázóbb Eliza Lipschitz söfedi asszonynak levele, melyet a főkormányzóhoz intéz.

— Én, az öreg, 70 éves, családjától megfosztott nagyanya fordulok Főmeltóságodhoz — írja az öreg asszony, akinek szeme láttára mérszárólták le Safed véres éjszakáján vejét és három apró unokáját — mint a hatalmas Brit Birodalom képviselőjéhez és lelkem keserűségével, megtört szívvel kérdezem: nem volt ereje megakadályozni vőm, Alter Unger és három apró gyermekének lemészárlását? Éneket idején, az ágyuk felett álltak a lázadók és hideg gyülölettel lötték golyóikat a kis báránycák szívébe. Mindez pedig a hatalmas és félelmetes brit lobogó védelme alatt történt! Ártatlan gyermekek tiszta vére folyt el a brit birodalom hatóságának vétkes mulasztása következtében. Pedig csak fel kellene emelni a kormányzónak a varázspálcat és ismét béke és nyugalom honolna az országban.

Anglia pedig még mindig a kecskékaosztja alapon szeretné elintézni a kérdést, leghíresebb publicistáival keresnek a hivatalos diplomáciával együtt valami megoldást. A Timesben W. H. Stocker, a kiváló angol újságíró azt ajánlja, hogy a kérdést terjesszék a házai nemzetközi bíróság elé. Vannak hangok, melyek svájci mintára arab és zsidó kantonokra szeretnék bontani Palesztinát.

A tervek kovácsolása, a királyi vizsgálóbizottság munkája alatt pedig nő-tön-nő az áldozatok száma és pusztulnak pótolhatatlan értékek. És valóban senki sem képes megérteni, hogy a nagyhatalmi presztízsét oly féltékenyen őrző Anglia hogyan engedheti így el-fajulni a dolgokat és magát ezzel gyengébbnek minősíteni az arab nacionalista vezetőknel. De ki ismeri a politika és diplomácia útjait?...

A hitközségi tisztviselők

problémája ma már nem „kérdés”, „nyugszik a csendes temetőben, szemét lezárta a halál.” A temetőben óriási részvét, a koporsót sok-sok érdekelt zokogása kísérte utolsó útjára a halottat pedig beiktatták az új statutumok néven nevezett temető X parcellájának Y sorába. Még egy utolsó kaddis és a kérdés a — *lovagiatlanság szabályai* szerint be van fejezve. Erről a kérdéstről tehát nem lehet írni, legfeljebb most, az ünnepek alkalmából szomorú megemlékezésről, *mazkirról* lehet szó.

A bánatos megemlékezés során újra elsírjuk a megboldogulthoz fűzött boldog reményeket. Milyen szomorú, hogy ez a jobb sorsra érdemes „tisztviselőkérdés” egyáltalán megszületett. Mindössze az a vigasztaló, hogy a gáyszjelentést az érdemes szülők, szívetszaggató kitételek helyett, szinte már előre a józan matematika alapján fogalmazták meg. Pedig mielőtt a világra jött, mennyi örömmel volt kútforrás! Önbizalmat ébresztett, reményeket fakasztott, rózsás jövőt festett. Elhessegette az öregség nyomorgásának fekete rémeit és gondolatban a szombati fazekakba egy-egy zsiros libacomb illuzióit varázsolta. A testvérek, a statutumok többi pontjai élnek és előbb-utóbb virulni is fognak, csak éppen ez nem volt életképes. Tudós doktorok hiába injektózták, a tisztviselők serege eredménytelenül imádkozott, a matematika rideg kaszája nem kegyelmezett. A kivénhedt kántor és a többi kivénhedt szegény ördög a csillagvizsgálók bölcsességével nézheti a eget és „a hitközségi fizetőképessége” és „az összes körülmények figyelembevételé” nevezetű titokzatos bolygók szeszélyes járásának tanulmányozására van ítélve, hiszen a jövőről gondoskodó, megbízható, komoly, fix bázis a feneketlen mélységek hinárjának karjaiban elmerülve, küzdelmes ellentállás után hősi halállal csendesen elszenderült. Odaát most álmódhat arról, hogy milyen szép is lett volna élni és nemes hivatást betölteni ezen a földön. Nem akart ő nagyot, vagy lehetlent, nem akart ő külön a tisztviselőknek szántani és részükre hat ökröt hajtani, csak egy szület *biztos* kenyeret juttatni azoknak, akik teli tudóból annyiszor fújták a Semá Jisroélt...

A mazkirolás e szomorú pereiben immár semmi célja a rekrimnációnak, unalmas is az. De ez alkalommal meg kell állapítani, hogy az érdekelt tisztviselők privát úton törvényes testületük pedig hivatalos úton mindent elkövettek, minden medicinát megpróbálták a súlyos beteg talpraállítására. E sorok írója is a községkerület egyik gyűlésén, éppen a legnagyobb tekintélyű és súlyú bizottsági tag támogatása dacára „a hitközség fizetőképessége” nevű ellenszer mellőzését célzó felszólalásával annyira ki-sebbségben maradt, hogy még szavazásra sem volt szükség. Ilyen volt a *közhangulat*. Az ilyen rendkívül kényelmes és nagyon könnyen népszerű közhangulat kialakulásában pedig — mondjuk ki magyarára a felekezeti sajtó nagyobb része sem menthető fel. A tisztviselők hivatalos lapjának az optimizmusra egyébként igen hajlamos akkori érdemes szerkesztője az 1931 márciusi számban „Nyílt levelet” is intézett Sándor Pálhoz, mint az orsz. nyugdíjbizottság elnökéhez s ebben a nyílt levélben többek között így ír: „Bizonyára elkerülte képviselő úr figyelmét, hogy a felekezeti sajtó egy része, melynek pedig kötelessége volna ezt a mozgalmat (nyugdíj-ügy) állandóan propagálni, mélységesen hallgat az egész idő alatt. A felekezeti sajtó az része, amely pedig jól ismeri az utat a hitközségi titkárokhoz, amikor a lap támogatásáról van szó, a nyugdíjkérdésben nem áll a hitközségi alkalmazottak mellé.

Most jelent meg

Székely Béla

AZ

ANTISZEMITIZMUS TÖRTÉNETE

A világirodalomban egyetlen hatalmas összefoglalása a zsidóság évezredes üldözöttségének, s e súlyos sors szociális lélektani okainak.

Minden öntudatos zsidó könyvtárának büszkesége és disze ez a mű.

384 oldal, egésvázsonkötésben P. 4.80

Tabor-kiadás

Minden felől hallunk biztató szót, csak onnan nem, ahonnan leginkább elvárhatnánk.”

Az alig-alig rőfnyi göthös esemete hiába esengett a sajtó felé, hogy „kipattogzott szácskám úgy ég, ha te megcsókolnál, mindjárt meggyógyulnék”, a sajtó süket is, néma is maradt, ilyen maradt az után a „közhangulat” is. Azt a bizonyos csókot nem „gönölte”. pedig igazán nem fizetett volna rá.

Vidéki

A „Zsidó Élet” ifjúsági ankétje

Irta: dr. Halpert Salamon tapolcai főrabbi

I.

Elmult egy év és visszatekintve a zsidó sajtó életének évi útjára, a legjelentősebb állomása az ifjúsági probléma komoly felvetése volt. Merültek fel más problémák is és el is merültek a szavak árjában. Általában kevés eredménnyel dicsekedhetik a magyar zsidóság azonban majdnem eselekedetnek számít az, hogy az ifjúság és ezzel a magyar zsidóság jövője homlokterébe került az eseményeknek. És ebben a tényben a „Zsidó Élet”-nek van a legtöbb érdeme. Sokszor esett szó erről a kérdéstről sajtónk hasábjain, gyakran jelentkezett ez a tárgy, de valahogyan incidentaliter, nem hasi-

tott a lélekbe, a sok más téma között kissé halkan szerénykedett. Örömmel állapítom meg, hogy azóta komoly értékes ifjúsági lap indult meg, a pesti és vidéki nagyobb hitközségekben külön osztály, illetőleg előadó foglalkozik a tárgy körül, községkerületi elnökök ülésén a magyar zsidóság minisztertanácsán nem hiányzik a pontok közül az ifjúság ügye. Tehát *hatott eredményesen a „Zsidó Élet” ankétja, melyet így történelminek mondhatunk*. Sajnos egyelőre csak itt tartunk. Még csak beszélünk, írunk, pedig itt a tizenkettedik óra, a eselekvések ideje. Nagyon kell és nagyon aktuális, hogy végre történjen valami. Mert

Boldog ünnepeket kíván
kedves vevőinek

B E N E D E K D E Z S Ö
Budapest, VIII., Bércokcsis-u. és
Nagyfuváros-u. sarok.

fogyás, lefeléhaladás, pusztulás az útja ma a magyar zsidóságnak, bármilyen előre is vetjük nézőpontunkat. Pedig van megállás ebben a csuszamlásban, sőt van lehetősége az előrehaladásnak is, csak eszelekednünk kell.

Engem ért a megtisztelő felhívás, hogy az anketón történt írásokból fogjam csomóvá a felvetett ötleteket, gondolatokat, hiszen én már évtizeddel ezelőtt is dolgoztam és haredoltam a probléma komoly megfogásáért, amikor még ezt túlzott, felesleges óvatosságnak és probléma erőszakolt keresésének bélyegezték. Vállaltam a megbízatást és szeretném hinni, hogy a lelket felrázni akaró kúrtharsogás szent, számonkérő ünnepén előbb-rejutunk ezen a téren is és a jövő újév hozni fog komoly eredményt, eszelekedtet a riadó és munka után.

Minden megszólaló egyben egyetértett maradéktalanul és ez: *a probléma véresen aktuális.* És rögtön utána szinte egyhangusággal: *első az ifjúság kenyérkeresése* s azután jön a kulturális program. De a további vizsgálatnál is megegyeznek a vélemények, hogy e kérdésben kétoldali a segítség, illetőleg a munka. *A közületnek* egyik részről, az *ifjúságnak* magának a másíkról kell adnia, működni. Vannak kötelességek, melyeket csakis a közület, az egész közösség vállalhat és saját érdekében vállalnia is kell, de nem maradhat tétlenül és nem várhat mindent a közösségtől az ifjúság.

Mi a közösség feladata? *Készítsen és vezessen statisztikát* a zsidó munkanélküliekről, általában a zsidók gazdasági elhelyezkedéséről, hogy mindenkor világos, tiszta képe legyen. Szüksége van rá a támadások visszautasításánál s jogainak érvényesítésénél. Az angol zsidóság a mozgolódó anti-szemizitizmussal szemben micsoda hatalmas és eredményes ellenpropagandát folytat. Ki tudja, ha kezdetől fogva felismerjük a veszedelmet s küzdünk szóban, írásban, nem törődve az áldozatokkal, nem tartanánk-e sokkal jobb helyen a mainál. De erre a felvilágosító munkára elsősorban belül van

szükség. Önmagunk soraiban kell meggyőznünk azokat, akik vállalatok élén állanak, hogy *ne engedjenek a külső erőszaknak*, akár felülről jön a nyomás vagy alulról szitják azt. *Ne zárják el a munka kapuit a zsidó ifjúság előtt*, mert ez most opportunizmus, mert félnek talán adonyomástól vagy más rendszabálytól, mert nem tudják még, hogy a gazdasági életben a *gyűlölet politikáját állandosítani nem lehet* és ennek feltétlenül egyszer megszűnése után a vállalatoknál oda nem való, vagy oda nem legérdemesebbek kerülése által annak vezetésében, munkájában a világversenyél lemaradást s üzleti eredményesség esökkenését váltja ki, ami beláthatatlan következményekkel és veszteséggel járhat az egész magyar gazdasági élet és így a magyar nemzet vagyion és jólét szempontjából is. Pap a szöszéken, újságíró, közéleti ember sajtója hasábjain, előadóasztaloknál és a gyárakban hirdesse ezt és égesse be minden vezető tudatába.

Minden hitközségnek legyen állásközvetítő irodája és pályakiválasztási tanácsadószerve, hogy a hitközség tényleg otthona, szélesebbkörű családi kerete legyen a tagoknak. Ne csak hitbéli ügyekkel törődjék a közület, de vára, védelme, nélkülözhetetlen területe legyen tagjai számára. Keresse meg az embereit, fogja karon őket, az elkeseredetteket és vezesse vissza őket az eltévesztett útról áldozatokkal, szeretettel. Ne holt legyen és történelmi ez a zsidógyülekezet, hanem élő alkotó szellemmel éljen együtt tagjaival ebben a nehéz problémákkal, nehéz kérdésekkel zsúfolt hétköznapi életben is.

Harmadszor a közület kötelessége a zsidó foglalkozások ártétegződésében segítséget nyújtani az egyének. *Mezőgazdasági, ipari iskolákat kell létesíteni és alapítani s ugyanilyen arányú szövetkezeteket.* Tiszteséges és öntudatos embereket nevelhetünk bennük és adhatunk általuk ugyanilyen kenyeret. Igaz, hogy nagy áldozatokkal jár ez és szinte megvalósíthatatlannak látszik, de csak ha távolról nézzük. Mert ha a dolog az érés stádiumába van, ha kidolgoztak a tervek, akad még a magyar zsidóságban ember, aki a maga egyéni váltságdíjával megteremti az egyik intézménynek a lehetőségét és akkor a többi kö-

לשנה טובה שכתבו

Boldog újévet kíván tisztelt vevőközönségének, Brünn utóda
ENGLÄNDER sütőde és fűszerárúház
Budapest, VIII., Karpfenstein-u. 1. (Teleki-tér sarok)
Fiók; VIII., Népziház-u. 22 T. 1-309-24.
Szombaton zárva.

veti a példát. Természetesen nem várni kell sültgalambrepüléseként a példát, hanem agitálni, rábeszélni lelkes megszállottként hirdetni az eszmét. Nem cél a halál előcsarnokait, az aggok menházait márványpalotákká esiszolgatni, hanem kell az élet menedékeit létrehozni, a pusztuló magyar zsidóságot megállítani a végzetes úton. Új területeket teremteni, ahol magához térjen új munkával új szellemmel.

Nem vész el egy tűhegy széle

Írta: dr. HERNÁD HENRIK

*Égen, földön, tűz, víz, szellem
Sok alakban, sok módszeren
Váltakozva élnek, halnak,
Nem is tudják, mit akarnak.*

*Mikor vakok némák, holtak
Sírból égbe átszállottak,
Lelket váltó fény és villám
Áthullámszik égvilágán.*

*Élet, idők, terek ura
Áthasonít a nagy útra.
Volt, ki bevált, van ki gyatra,
Erős gyengét villanyozta.*

*Igy lett anyag — kristálytisza,
Csillagközről így tért vissza,
De a sárban csak „szín” újra,
Rákenődik sirkapukra.*

*A vándorlás örökön tart,
Ez ad szemet, szárnyat és kart.
Beszervez az adott nagy cél,
Nem fogy le, ha jön is rá tél.*

*És az érzés, a sok ideg,
Akármilyen beteg, rideg,
Szétszakad, vagy csomóban van,
Benne él a munkáiban.*

*Tovább él a felhők felett,
Eszmél, betart szabályt, rendet.
Vagy amikor más a dolga,
Ekeszarvát ott is fogja.*

*Egy a világ, egy az élet,
Némelyik csak beletéved.
Végtelennek ez is része,
Nem vész el egy tűhegy széle.*

*Ki e csodát hozta létre,
A mindenség eszméele.*

Harminckét csipketerítő

Szőlichósz első napjának délutánján fényárban úszik a Dohány-utcai templom hatalmas csarnoka: átadták redeltetésének azt harminckét finom munkájú csipketerítőt, melyet Stern Samuné, a hitközség elnökének hitvese készítet a templom számára négy esztendő végtelen türelmü munkájával.

Az oltár melletti padosorokban a hitközség előljárói, a padosorok előtt kis asztalka, mögötte szék. A női karzatokon sok nő kezében pompázó virágcsokor. Virágdísz ékesíti az oltár előtti asztalkát is, amely felé most lassu léptekkel közeledik férje karján Stern Samuné. Alig néhány napja hagyta el a kórházat. Csendesesen ül helyén, fejét lehajtva, befelé néző pillantással, halvány arccal, a meghatottság könnyeivel szemében.

Felzendül Abrahámsóhn főkanator hatalmas basszusán a Má-taúvü. Mincha után a „mizmaur leszaúdí horiú” zsolttár zúg, majd Hevesi Simon dr. vezető-főrabbi lép a szószékre és megáldja Stern Samunét, aki arcát zsebkendőjére hajtva zokog. Ujabb zsolttár következik, s ez olénu után a Himnusz. Stern Samuné, aki a papi áldást is ülve hallgatta végig, most nehéz mozdulattal feláll és csak akkor ül le ismét, amikor nemzeti imádságunk utolsó akkordjai is elhangzottak. Megmozdulnak a karzatok és felülről virágcsokor hull alá az oltár lépcsőire, Stern Samuné lábai elé, aki most már mosolyog arccal, boldog ragyogással köszöni meg az ünnepelést...

Az elmaradt istentisztelet

Megkezdődött a tanítás a főváros középiskoláiban. A tanítást mindennütt ünnepély előzte meg, az ünnepély előtt pedig templomba mentek a tanulók hálaadó istentiszteletre, — mindenki a saját vallásának templomába. Így történt ez egyik reálgimnáziumunkban is. A tanulókat felállították az udvaron, majd külön csoportokba osztották vallásuk szerint. Ennek megtörténte után elindultak a templomba. Először a katolikusok mentek el a tisztelendő úr vezetésével. Azután a reformátusokat vezette el a tiszte-

letes úr. Az evangélikusok is elconultak és a hatalmas iskolaudvaron csak a zsidók kis csoportja maradt egyedül. Nekük még várni kellett, mert a hitoktató úr, akinek vezetni kellett volna őket, még nem érkezett meg. A zsidók tehát vártak. Még most is várnának, ha közben az iskolaszolga meg nem könyörül rajtuk és nem közli velük, hogy elmehetnek, úgy látszik, a hitoktató úr már nem jön. Nem is jött. A zsidók számára senki nem gondoskodott a hálaadó istentisztelet megrendezéséről, nem is volt tehát őket hová vezetni. Ahogy a

kórházakban nem látnak a betegek soha zsidó papot, ahogy a hívők a templomon kívül nem találhatnak a hívők a hitközségi funkcionáriusok érdeklődésének semmiféle jelével, kivéve az adókövetést, úgy nem törődik senki azzal sem, hogy a középiskolák zsidó tanulóival is foglalkoznék valaki az iskola falain kívül is. De ki is törődne. A kerületi rabbi-titkároknak annyi dolguk van a különböző választási szervezkedésekkel járó adminisztrációs munkával, hogy ezekre a csekélységre valóban nem maradhat idejük.

„Huj, huj, hajrá!...”

Megélenkül a hadszintér a chevra körüli harcban.
— A Hitközségi Párt felvonulása

Már legutóbbi számunkban kifejtettük álláspontunkat a chevra-választások körül kialakult küzdelemről. Rámutattunk arra, hogy a chevra érdekei ellen valóban tartjuk a pártalakulásokat, mert a chevra feladatai oly szentek, hagyományi oly szilárdak, hogy csak hivatásának teljesítésében zavarja minden, ami körülötte zajt, békétlenséget vagy éppenséggel küzdelmet támaszt. Megállapítottuk, hogy a chevra élén ma is vannak hivatásuk magaslátán álló kitűnő előjárók és hogy a vezetőkben nemcsak a jóindulat lesz meg, de a képesség is arra, hogy a chevrat az újonnan jelentkező feladatok teljesítésében

is biztos kézzel irányítsák, féltékenyen vigyázva a chevra önállóságára és függetlenségére. Megmondtuk, hogy ha ebben csalódnánk, minden erőnkkel azon leszünk, hogy a közvélemény nyomásává hassunk a chevra ügyeinek intézésére. Mert ez szent ügy, ez nem személyi ügy! Éppen ezért nem tartjuk kielégítőnek az ellenzék „programját” sem, amely voltaképpen nem is program, csak sejtésekből, általánosságokból és citátumokból áll.

De a leghatározottabban kell tiltakozó szavunkat felemelnünk a Hitközségi Párt harci felvonulása ellen. Miért avatkoznak ezek az urak a chevra politikamentes, az egyéni érdekektől és törtétk harci zajától mindenkor féltékenyen őrzött csendes életébe? Miért akarják ők megmenteni a chevrat? Talán valóban készen tartják már a számlát, amelyet most jó borsosan állíthatnak össze és amelynek benyújtását a chevra „megmentésével” okolhatják meg? Nekünk eszünkbe jutnak a hitközség elnökének szavai, amelyekkel bizonyos esetekre kilátásba helyezte a felügyeleti jog gyakorlását. Nos, hát erre nem is lesz szükség, mert a kancelláriá esze nagyszerűen kiszepkulálta azt a megmentési játékot, amelynek ellenszolgáltatása az lesz, hogy a Síp-utca nem felügyeletet jog majd gyakorolni a chevra fölött, hanem egyszerűen gyámkodni fog majd fölötté. Hiszen már a Hitközségi Párt gyűlésén adták elő a hivatalos felölet a maguk chevra-programját, egy hitközségi hatalmi célokat szolgáló pártnak a gyűlésén. Itt hangzott el a Fűbérnek is vigyázatlan elszólása, amely elárulta titkos szándékait a chevrat illetőleg, amikor a Hagyományhú Párt vezetőjének szentrehányást tesz, hogy miért ment kiugrásai-

HÉZAGPÓTLÓ UJDONSÁG!

DR. HEVESI SIMON

pesti vezető főrabbi fordításában

מתור לראש השנה ויום הכפורים

MACHZOR-

ÜNNEPI IMÁDSÁGOK

Újév és Engesztelőnapra a pesti izr. hitközség főtemplomának imarendje szerint

Egyszerű és diszkötésekben.

**Kapható minden
könyvkereskedésben**

Kiadó: Schlesinger Jos. Könyvkereskedése Budapest, VII., Király-ucca 1. sz.

val a nyilvánosság elé és miért nem terjesztette azokat a Pesti Izr. Hitközség elé? Az igazi tendenciát ilyen óvatosan eláruló elszólás ellenében hiába hangoztatják a chevra önállóságát és függetlenségét. Még a jelenlegi elnökhelyettes is szükségesnek tartotta programja első pontjaként hangoztatni a chevra önállóságának és függetlenségének fenntartását! Miért kell erről beszélni? Talán veszély van? Hiszen de stáigis quae non sunt, nem szoktak és nem is kell említést tenni!

Mi a magunk részéről tehát nem hisszük, hogy a hitközség urai nagyon tiszteletben tartanak a chevra függetlenségét. Miért is tennék? Ők nem tartották tiszteletben a budai chevra függetlenségét sem, amelyhez ugyan semmi, de semmi közül, de amelynek választási kampányába a Pesti Hitközség főtitkára és pénzügyi előjárója a legszemélyesebben próbálkoztak beleavatkozni, de szégyenszerűek voltak kénytelenek a hadszíntérről elsurranni. Miért tartásák hát akkor tiszteletben a pesti chevra függetlenségét, amikor most ők „mentik meg” a pozíciók mostani birtokosaik számára?! Hogy ők valóban így gondolkoznak a kérdésről, arra jellemző az a beszégetés is, amely az Országos Iroda alelnöke (a budai hitközség kibukó? alelnöke) és a budai autonómista párt elnöke között lefolyt. Az a körlevél került szóba, amelyet a Hitközségi Párt bocsátott ki a pesti chevra választása ügyében. Az Országos Iroda alelnöke is hangoztatta a körlevél intelmét, hogy nem szabad a chevra kebelében pártoskodni, nem szabad annak egységét megbontani, mert a chevra szent intézmény! Mikor az autonómista párt elnöke arra azt kérdezte, hogy hát a budait szabad volt megbontani, az nem szent intézmény? — erre csak azt a zavart választ kapta, hogy hát az más eset volt!

Ezért tiltakozunk ma a Hitközségi Pártnak a chevra-választásba való beleavatkozása ellen. Ha már elkerülhetetlen a pártok szembekezdése, ha nem lehet kitérni a kortézia elől, hát csinálják azt a chevra emberei, a chevra körében, de ne engedjék, hogy a Hitközségi Párt a maga erőszakos módszereivel vegye kezébe a választás irányítását, persze a chevra házában tartva fenn pártiródáját és bizonyára a chevra költségén is. Ez ellen tiltakoznia kell minden jóérzésű zsidónak!

Egyebként igen mulatságos volt a Führer választási beszéde, amellyel érdemes volna egy kicsit elszórákozni. Nagyon fáj neki, hogy Steiner Mór a kávéháztan tartja partijának összejövetelét és ott mondja el a maga kritikáját, ahelyett, hogy inkább a Pesti Izr. Hitközséghez ment volna és ott adta

volna elő kifogásait. Úgy látszik, a hitközség elnöke megfélemezte arról, hogy a Sip-utcából a legutolsó chόμεc-batlenofáskor a kritika jogát is végleg kipszittatták. És aztán, ha a kávéház jó a hitközségi elnöki szézsurokra, miért ne volna jó a chevra vezéri tanácskozásokra? Különben is, hogyan mehetett volna a hitközséghez, hisz a 300 pengőjét sem fogadták el? — Azt mondja azért az elnök úr, hogy bár csak annyi zsidónak menne rosszul a dolga, ahányan Steiner Mór mögött felsorakoztak... Hát, sajnos, sokkal többnek megy rosszul! De kinek kellene erről tenni?... Végül bennünket is kitüntet figyelmével, megemlékezvén arról, hogy „akad egy olyan felekezeti sajtó, amely” Nem tudjuk, hol szunnyadt a nagy, Homér, amikor e mondat megszületett. Úgy látszik benragadt az álom a szemében és az érzé látott egy fát egész erdőnek, azért mondott egy lap vagy sajtóorgánnum helyett „sajtót”. A „felekezeti sajtó” t. i. az elemi iskolai beszéd- és értelemgyakorlati tankönyvek szerint a felekezeti lapok összességét jelenti és nem egy lapot. Avagy talán már... a többi lapok is? Szent Isten, csak nem apadt ki a szubvenciók kassza?...

A budai izr. hitközség alábbi templomaiban és pótimházaiban a főünnepi istentiszteletek rendje a következő:

I., Chevra üdülőházában (Zugligeti-út 19). Svábhegyen, Szegő vilában, I., Eötvös-u. 8, Budakeszi Erzsébet-szánatoriumban, Nemzeti Parkban (Vadorzó-ut 1.), II., Öntőház-u. 5—7 főtemplomban, Budai Vigadóban (Corvin-tér), Budagyöngye vendéglőben (Budakeszi-út 11.), Alsó Törökvesz-út 3. Karvay-villa, III., Zsigmond-u. 49 templomban, XI., Szent Imre templomban (Lenke-út és Zombolya-út sarak).

Zechaur Beris raus hásonó előnapján, szeptember 16-án reggel ¼6 órakor. (A lágymányosi templomban az ima kezdete 5 órakor.)

Roshasonoh beközöntő estjén, szerdán, szeptember 16-áneste 6-kor Roshasonoh két napján csütörtökön és pénteken, szeptember 17-én és 18-án reggel ¼7 órakor az Öntőház-uccaifőtemplomban 7 órakor, Beszéd 9 órakor. Délutáni ima ¼4 órakor, esti 6 órakor.

A bűnbánati napokon szeptember 20—25-ig reggel 6 órakor és délután ¼6 órakor.

A Zsidó Élet
minden magyar zsidó lapja
Fizessen elő!

Sölös eszré midósz

Tisri hó 8-án (szept. 24.) szent és nagyjelentőségű szőlőhész-nap az úgynevezett sölös eszré midósz, amikor Isten végtelen könyörületességéről és bűnbocsátó irgalmáról teszünk hitvallomást. A szőlőhész napokon jámbor emberek bűjtölni szoktak, de erev Jom kippur-kor nem szabad bűjtölni; sőt a bőséges étkezés olyan vallásos eszelekedészámba megy, mint a Jomkippurkor való bűjtölés; a sok magyarázat közül legelfogadhatóbb oka ennek az, hogy a közvetlen Jomkippur előtt való bűjtölés legyengíthet és megakadályozhat bennünket a jomkippuri bűjtölésben.

Régi szokás hogy Jomkippur előtt férfi és fiúgyermek részére kakast, nő vagy leánygyermek részére jércét veszünk és bizonyos ima elmondása közben háromszor fejük körül csóváljuk, levágtatjuk és vagy magát a szárnyast, vagy — ami sokkal helyesebb — annak értékét szegényeknek ajándékozzuk. Egyes régi deicizorok (L. Tur Orach Chajjim 605) azonban ezt az eljárást idegen eredetű, babonás szokásnak minősítik és mint ilyet a zsidó vallásos szokások közül — melyek tisztasága nem tőr semmiféle babonát, — kiküszöbölni igyekeztek. A szokás eredetéről és okáról semmi bizonyosat nem tudunk és ezért úgy mondják, hogy babonás külszine abból a későbbi téves magyarázatból származhatott, amely szerint ezekkel a szárnyas állatokkal a régi bűnbakot akarnók helyettesíteni, melyekre ráolvasva és ráhelyezve bűneinket magunk helyett engesztelő áldozatként, halálba küldjük. Ez a magyarázat azonban nem valószínű, ami abból is kiviláglik, hogy ugyancsak régi időkben nem szárnyasokat, nem élőlényeket használtak erre a célra. Már Rasi (Sabbath 81. b. s. v. Párpiszo) idézi a gáonok nevében: „Régi szokás volt hogy Rós-hasonó előtt minden egyes fiú- és leánygyermek részére pálmalevelekből font kosarat vettek, benne porhanyós földben hüvelyes zöldsgéffélet vetettek el. Erev Rós-hasonókor pedig, miután ki-ki a magáét hétszer feje körül megcsóválta, a folyóvízbe dobta.” Ebből is látjuk, hogy nem igen volt áldozati tendenciája, hanem inkább emberi gyarlóságainkat akartuk jelképesen szemléltetni vele, hogy t. i. életünk mulandó és hervatag, mint a fűszál (L. Jezs. 40, 6-7.), mely máról holnapra elfomnyad, ezzel a ténnyel pedig a megterjedt gondolatát akarjuk felébredtetni bensőkben. A szárnyas állatokra való átmenet későbbi eredetű lehet. (L. még Sziddur hámmihogim, rós chodes tisi, Toldóth Eszter 68. erre vonatkozó igen érdekes fejtegetéseit.) Mindenesetre, még jelen formájában is rendkívül nemes és üdvös szokás, amennyiben erkölcsi célzata van: jótékonyág gyakorlása, szegények támogatása.

Ki „rántja sárba” a hitközség tekintélyét?

— Beszélgetés —

Személyek: 1. A természetes részvénytársasági igazgató — 2. A fakó-képu, állástalan tanár

Tudja-e, kedves tanár úr, hogy ebben az esztendőben utoljára ülünk most itt együtt, barátságos fekte mellett? Mire legközelebb találkozunk, már benne leszünk az új esztendőben. És remélem, akkor már nemcsak a feketénk lesz barátságosabb, hanem a diskurzusunk is.

— Miért mondja ezt, direktor úr? A beszélgetésünk soha sem volt barátságos. Legfeljebb az igazság, amit kimondtam, volt néha egy kicsit érdekes. De én azt a jövőben is ki fogom mondani. Ha tehát Ön azt reméli, hogy jövőbeli beszélgetéseink Önnek is kellemesebbek lesznek, akkor azt kell hinnem, hogy komolyan számít felekezeti közéletünk megjavulására, hogy tehát nem lesz majd oka kellemetlen igazságokat hallani. Őszintén szólva, én nem hiszek benne. Semmi jel sem szól amellett, hogy azok az urak, akik közéletünket irányítják, megváltoztatták volna gondolkodásmódjukat és magatartásukat.

— Hát nem csak így lehet. Az Ön bírálata róluk megenyhülhet akkor is, ha ők nem is változtak, ellenben az Ön felfogása módosult. Ez olyan lehetetlenség? Én hiszem, hogy ha Ön revízió alá veszi az egyesekről és közéleti szereplésükről alkotott véleményét, ebből még jó is jöhet ki.

— Nagyon optimista, kedves direktor úr. Azt hiszi, hogy ahhoz, hogy az én véleményem módosuljon, nem kell más, csak egy kis jóakarát az én részemről? Arra nem is gondol, hogy engem meg is kell győzni! Persze, Önök ezt nem így szokták. Meggyőzni — az nem mindig olyan egyszerű dolog, sőt néha lehetetlen is! Ennél sokkal könnyebb a legyőzés! Ehhez csak hatalmi eszközök kellemenek, azokkal pedig, úgy hiszik, — ha nem is kivétel nélkül mindenki vel szemben — eléggé rendelkeznek. Pedig én nem kerülöm a vitát, sőt szívesen is bocsátkoznám nyilvános disputába. De tudjuk és látjuk, mit jelent az, amikor a Führer — mint a legutóbbi chevron-választási ülésen is — veri a mellét: „Senki nem akarja a jogos kritika útját állani.” Ez azt jelenti, hogy jogos kritika: a di-

cséret, a tömjénezés, — ez szabad. De próbáljon csak valaki kifogásokat, bármily jogosakat is emelni, akkor az „méregkeverő, az rendbontó, az a zsidóság közellensége”. Minden kilátásom megvan tehát arra, hogy ezeket a megtisztelő titulusokat a jövőben is megkapom, de a legkevesebb sem arra, hogy komoly vitára alkalmat és lehetőséget adjanak. Aki pedig csak egyoldalúan vitatkozik, arra igazán könnyű ráfogni, hogy támad. Ígyhát én csak továbbra is „támadni” leszek kénytelen. És ha kénytelen leszek, fogok is.

— De nézze, tanár úr, most jönnek a nagyünnepek. Ilyenkor talán mégis inkább helyén való a békés szándék és a békés hang. Próbálja meg...

— A nagyünnepek? Hát igen, a békét is jelentik. A lelkek békéjét, amely a megtérést, a magába szállást, a hiúságokkal való leszámolást követi. Előbb tehát ennek kell elkövetkeznie: a megtérésnek, a tévedések és hibák belátásának, a gőg és önhittség levetkezésének, az *ál-chét*-nek.

— Megint nagyon kemény szavakat használ, tanár úr.

— Tudom, hogy a Führeri frazeológia ezt „sárbarántás”-nak nevezi, mint ahogy a chevrai választógyűlésen mondta megtisztelő megkülönböztetéssel rólunk: „Akad felekezeti sajtó, amely a vezetőség személyein keresztül akarja sárbarántani a hitközség tekintélyét. „Hát persze, hogy akad, mert van, *amin fennakadjon!* Pl. azon, hogy ő magát a hitközséggel azonosítja. L'état c'est moi. És ez ellen mi éppen a *hitközség tekintélye érdekében* tiltakozunk. Igenis, *mi vagyunk azok, akik a hitközségek tekintélyét védjük!* Védjük, ha kell — az ő akaratok, szándékaik és törekvéseik ellenére is. Mert ki védi a hitközség tekintélyét és ki rántja sárba? Az-e, aki követeli a zsidó ifjúság jövőjének megmentését és ennek érdekében komoly kezdeményezéseket sürget, vagy az, aki nagyhangú kijelentéseket tesz, de nem juttatott kenyérhez annyi zsidó ifjút sem, ahány előljárója rábólintott öblös ígéreteire? És ki

**Ahol SIDOL a munkatárs,
ott ragyog a háztartás!**

védi a hitközség tekintélyét és ki rántja sárba? Az-e, aki saját hitközségét iskoláktól fosztja meg, de más hitközséget iskolák ígértetésével csalogat a maga utcájába? Aki saját hitközsége tagjainak túlnyomó többségét kirekeszti a felekezeti alkotmány sáncaiból, amikor a fúzióba csábított hitközség legdemokratikusabb alkotmányának csorbítatlan tiszteletben tartására esküszik? Avagy az, aki mindezekről őszintén elmondja az igazságot? És ki tapossa sárba a hitközség tekintélyét? Az-e, aki a valóságba azért akarja Budával a fúziót, hogy adójövedelmét Pest javára megesorbítsa, de a nyilvánosság előtt azt mondja, hogy a pesti hitközség ég a vágytól, hogy a budait megmentse, sőt fellendítse, — vagy az, aki e kérdésben is őszinteséget, becsületes nyíltságot és a mások élethez való jogának teljes tiszteletben tartását követeli? Az-e, aki az adózásban igazságot, a szociálpolitikában koncepciót, az iskolázásban és a vallásos nevelés terén komoly és modern tervszerűséget, az egész vonalon pedig szakszerű hozzáértést, önzetlenséget és takarékosságot követel, a hiúságok oktalan tömjénezésének, a személyi kultusz túltengő rendszerének költséges fenntartását perhorreszkálja, — vagy az, aki a felekezeti pénzt kedvelt leibszurnáljára számlálatlanul pocsékolja, ellenben öreg tanítóknak, vagy özvegyeknek amúgy is szűkre szabott nyugdíjacsakáját apró pengőnyi összegekkel megnyírbálja? Ki rántja sárba a hitközség tekintélyét az-e, aki pl. azt hirdeti, hogy ő a sulchan áruhá alapján áll, de péntek este, vagy szombat délután vígan füstölget a dunaparti kávéház terraszán, miközben izgalmas pilpulba bocsátkozik arról, vajjon a fúzió, vagy az együttműködés hoz-e teljesebb boldogságot Budának, — avagy

pedig az, aki megmondja, hogy — kérem, ez talán mégsem járja?

— Elég, tanár úr, elég! Ne folytassa, kérem, látom, már megint rázsban van. Hát valóban ilyen sötétnek látja felekezeti közéletünket, vagy csak belelovalta magát? Még az ünnepi hangulat sem tudta lecsendesíteni felháborodottságát?

— Nem, mert igazán fájdalmas látni azt a sívárságot, azt a lelketlen nemtörődömséget, amelylyel felekezetünk közügyeit a hivatalos tényezők kezelik. Nem a közérdek itt a fontos, hanem az, hogy a pozíciókban ülők zavar-

talantul élvezhessék „nagyságukat” és tekintélyüket, hogy kelően körülötmjenezzék őket, hogy mindenfelé hirdessék „érdemeiket”. Pedig, ha jelent nekik valamit a most elkövetkező ünnep, akkor azt kell, hogy jelentse, amit a legszerényebb kis zsidó emberek is: a magábaszállást, önbírálatot, leszámolást a hiúságokkal, felelősségrebredést, a vállalt kötelezettségeikért, egyszóval szerénységet és igazságot. És ha ők nem látják be a hibáikat és vétkeiket, nincs más hátra, mint fejükre olvasni a *Kolnidrét* és az *ál-chélet*...

a szüleit hogy hívták, melyik párt-ra akar szavazni? A „különös ismertetőjelekre” már nem is voltak kíváncsiak, — válogatás nélkül elszavalták a fuziók programját s ha a választó még sem akart kötélen állni, türelmetlenül intették le: „Engedje legalább magát meggyőzni!” Ha nem engedte magát, az inkvizíció vérfagyasztó eszközeire emlékeztető szigorral rivaltak rá: „Ön tehát megtagadja az aláírást?” A nyugodtabb vérmérsékletű választó esendes humorral jegyvezte meg: „Igenis, vagyok olyan bátor!” A temperamentumosabbaktól azonban bizony — „elvéve esapadék” is esett. A szegény állástalan inkvizitorok jobb pályát is választhattak volna, mert igen győren esőpént-esurrant a 40 fillér. Pedig elkelt volna náluk! A pesti hitközség Wesselényi-utcai népkonyhájának egyik női alkalmazottja például két fiatalokú albérletjéért kereste a választási irodán, akik azzal hitgették, hogy majd megfizetik a lakbért azokból a 40 fillérekből, amit a fuzió alíráso-kért keresnek. — nehezen mehetett az aláírásgyűjtés, mert egy óvatlan pillanatban feltörték a lakásadónójuk szekrényét, kifosztották és odébb állottak...

40 fillér egy fuzió aláírás ára

Terrorizálnak a budai hitközségi választási fronton. — „Tehát megtagadja az aláírást?” — Hogy fest az a bizonyos egység a gyakorlatban. — Mi történt a Wesselényi-utcai hónapos szobában?

Az a mozgalom, melyet a Pesti Izr. Hitközségnek és egyszemélyben az Országos Irodának is — szigorú szombattartásáról ismert — elnöke a pesti chevrválasztás alkalmából indított a „zsidó vallási hagyományhűség” szabadalmaztatására, mind szélesebb körökben hódít nemesak Pesten, hanem már Budán is. Az elnök úr pesti törzskávéházában azóta szombat délutánonként „streng kóser” címkével szívják a „szombati szivarokat” és megszületett a legfrisebb szenzáció is: a „hagyományhű” szombattartást szigorúan kötelezővé tették a sip-utcai kancellária által tervezett és fenntartott budai fuzió választási irodára nézve is.

Sajnos, a többszörös elnök úr „hagyományhű” intencióit budai exponensei nem értették meg, mert csak ennek tulajdoníthatjuk, hogy a Zsigmond-u. 1. sz. a. bérelt budai fuzió választási irodában szombatonként is — reggeltől késő délutánig — vigan folyik a választási kortesmunka. A budai hitközségi választásokra érvényes választói névjegyzék összeállításának határideje szept. 4-én, pénteken járt le, a fuzió iroda emberei másnap, szombaton reggel jelentkeztek a hitközség Fő-utcai hivatalában a névjegyzék megtekintésére és kiírására s borzasztóan méltatlankodtak, hogy a budai hitközség szombaton zárva tartja hivatalát. A hitközség keresztény altisztje hiába magyarázta nekik, hogy a Sulehan Áruch kifejezetten tiltja a szombati munkát és e tilalom alól még

olyan halaszthatatlan szent cél, mint a budai hitközség egységének megbontása, sem képez kivételt, a fuzió kortesek fejesóválya távozott a Fő-utcaórl és az egész szombati napon bosszankodva malmoztak a Zsigmond u. 1. sz. alatt.

Igy csak másnap kerülhetett sor a 6000 budai választó nevének és címének kiírására. (Ugy látszik, nem igen fogott a budai választási bizottság színes ceruzája, mert enél több választójogosult alig van a tizszer akkora pesti hitközségben sem!) És megindult a fuzió gőzhenger. Azt hitte volna az ember, hogy a multkori 1041 „hiteles” (!?) aláírással ellátott körlevél után kifogyott a fuziók tudomány, de lovagiasan el kell ismernünk, hogy méltatlanul kicsinyeltük le a fuziók találékonyságát. A budai szélrózsa minden irányába pelyhedző bajusza állástalan ifjak száguldottak szíjjel és jobb sorsra érdemes buzgósággal rohamozták meg a választói névjegyzék 6000 kipéccéztjét. Meg kell vallanunk, hogy ahhoz a 40 fillérhez képest, amit egy-egy aláírás megszerzéseért kaptak, kisé túlnagy energiát pazaroltak el. Szigorúan vallatóra fogták a szerencsétlen választót: hol született,

A 40 filléres terror folytán a Budai Izr. Hitközség Autonómiáját Védő Párt elnöke kénytelen volt körlevélben figyelmeztetni a választókat:

— „A Pesti Izr. Hitközség vezetősége — írja — az általa finanszírozott” Együttműködési, azaz fuzió pártnak” igen nagyszámú állástalan fiatalembert becsajított rendelkezésére, hogy azok Budán 40 fillér ellenében aláírásokat gyűjtsenek, illetve, hogy hiveinket a fuzió szükségességéről meggyőzzék. — Miután több oldalról panasz érkezett be hozzánk, hogy ezek az urak a 40 filléres díjazás elnyerése végett sok helyen terrorisztikusan lépnek fel és az aláírás megtagadása esetén fenyegetőznek, — kérjük igen tisztelt hittestvéreinket, hogy az aláírást minden esetben megtagadni s ezeket a jobb sorsra érdemes idegeneket kegyelemben elbocsájtani szíveskedjenek.”

NEUWIRTH TESTVÉREK

Órás és ékszerészek
Budapest, VI., Király-u 28. Tel.: 201-46.

Briliáns, arany és ezüst beváltás.

Saját műhely. Szombat és ünnepnap zárva.

Briliáns ékszerek,
ezüst dísz tárgyak,
gyertyatartók, men-
orák és tórafelsze-
relések nagy választé-
kban

HIREK

NAPTÁRO

Szept. 17, csütörtök — 5697. Tisri 1 (Ros-hasono 1. n.), — szept. 18, péntek — Tisri 2 (Ros-hasono 2. n., szombat bejöv.: 5.52), — szept. 19, szombat — Tisri 3 (Sábboz suvó, hetizsakasz: Háázinu, háftóra: Suvó Jiszroél, Hoséa 14 fej. 2-10, szombat kimen.: 6.37), — szept. 20, vasárnap — Tisri 4 (Gö-daljohu böjtje), — szept. 21, hétfő — Tisri 5, — szept. 22, kedd — Tisri 6, — szept. 23, szerda — Tisri 7, — szept. 24, csüt. — Tisri 8, — szept. 25, péntek — Tisri 9 (Erev jom-kippur, Kol nidré-est, szombat bejöv.: 5.37), — szept. 26, szomb. — Tisri 10 (Jomkippur, mázkir, szomb. kimen.: 6.22), — szept. 27, vasárnap — Tisri 11, — szept. 28, hétfő — Tisri 12, — szept. 29, kedd — Tisri 13, — szept. 30, szerda Tisri 14 (Erev-szukoth, éruv-távsilin).

— Áser ben Jechiél. Most 609 éve a napjainkban dúló spanyol belviszály során sokat emlegetett Toledó városában elhunyt Tisri havában hagyományos irodalmunk egyik szellemóriása: Áser b. Jechiél, akit Rós néven ismer a történelem. Köln városában született 1250 körül. Műve tanítványa a nagy rothenburgi Méirnek, ki Habsburgi Rudolf pénzövérsége folytán az emisheimi toronyban fejezte be életét, ahol holtteteje hét éven át hevert temetetlenül. A talmudi irodalom herosza, ki a mostoha viszonyok folytán hosszas vándorlás után Toledo városának lett rabbija. Talmudi kompendiuma és vallási döntvényei tették nevét ünneplé. Etikai művével, mely a zsidó életre nagy hatást gyakorolt, emelte a spanyol zsidóság erkölcsi nivóját. Vademecuma lett a zsidóságnak, melyet sokáig a hét napjaira felosztva olvastak a zsidó közösségekben. Fiai ünneplé mesterei lettek népüknek. Legismertebb köztük: Já-kob b. Áser, a Turin című törvénykönyv szerzője.

— 5697. A bibliai időszámításunk szerinti 5697-ik év küszöbén szeretettel köszöntjük a „Zsidó Élet” hűségese olvasóit: borát: felhőtelen, boldog, szerencsés új esztendő kívánunk! Lésohoh tauvo löchá-jim áruchim unóimim tikoszvu vószé-choszmu!

Újévre

*Akárhova nézel is, ég a világ,
a csóva a fellegig ér.
Piros lett az ég meg a föld meg a fák,
piroslik a láng meg a vér.*

*Megcsörren az ablak, a szél belezúg
és dobol a ház tetején.
Hogy élek-e holnap s hány méter
Istenem, mit tudom én?*

*Hogy zeng a telegráfrúdon a drót,
ezerfele táviratra.
Uristen, szánod-e nekem a jót,
vagy énnékem jut csak a rossz?*

*Most újul az év és fordul az út,
kezemben reszket a bot.
Te nyújtsz küszöböt és társz ki
és vezetsz, mint a vakot.*

*Én arra megyek, hova istenem üz,
árkokon, bokrokon át.
Mint latrok az úton, a Víz meg a
már lesi áldozatát.*

*A völgy csupa tör, a hegy csupa
és csupa titok az ég.
Mit tudhatom én, hol botlom el és
holnapig élek-e még?*

BRÓDY LÁSZLÓ

— A pécsi megyéspüspök jánosi Engel Józsefénél. A pécsi lapokban olvassuk a következő érdekes hírt: Virág Ferenc megyéspüspök szemleútján a hegyháti járásban fekvő Mecsekjános községbe érkezett. Ez alkalommal látogatást tett a plébániának jánosipusztán időző kegyuránál, jánosi Engel József udv. tan., mecsekjános földbirto-kosnál, mint aki a kegyúri kötelmeket 57 év óta mintszerűen teljesíti. A megyéspüspök tiszteletére Takács István mecsekjánosii esperes a plébániában ebédet adott, melyre jánosi Engel József szintén hivatalos volt. A megyéspüspök búcsúzáskor felkérte jánosi Engel Józsefet, hogy mielőbb viszonozza látogatását pécsi rezidenciájában. — Jánosi Engel József udv. tanácsost, a pécsi községkerület illusztrív elnökét, a magyar zsidóságnak kultúrája úri egyénisége és felekezetéhez való áldozatos hűsége révén köztisztelt vezéralakját érte a pécsi püspök megkülönböztetett megtiszteltetése. Jánosi Engel József példát mutatott arra, hogy kell előljárni a felekezetek közti megértésben és ezzel többet használt hittestvéreinek, mint azok, akik fölösleges ellentétek felidézésével igyekeznek „megmenteni” a zsidóságot.

— Aschner Lipót kiténtetése. Az Újpesti Izraelita Hitközség Aschner Lipót, az Egyesült izzólámpa és villamos-sági rt. vezérigazgatóját abból az alkalomból, hogy újpesti lakását Budára helyezte át, kiváló érdemeit elismerésül dísztagjává választotta és ugyanekkor az Újpesti Szentegylet örökös tiszteletbeli tag címével tüntette ki. Az erről szóló okleveleket lakásán küldött-ség nyújtotta át, az üdvözlő beszédet Arányi Adolf hitk. elnök tartotta. A szept. 5-iki szombati istentisztelet keretében dr. Friedmann Dénes főrabbi a Tóra előtt átnyújtotta az ünneplétnak a tiszteletbeli morénu oklevelet. Erre az alkalomra a felekezeti és városi hatóságok testületileg jelentek meg a zsinagógában, élükön dr. Semsey Aladár polgármesterrel.

— Angol püspök a zsidók mellett. Londonból jelentik, hogy Chichester püspöke egyházmegyéjének hivatalos folyóiratában óva intette híveit a zsidógyűlöletől és az egyház minden képviselőjét felhívta, hogy működjenek közre a zsidókkal való barátságos kapcsolatok megerősítésében.

— Az új római főrabbi. Rómából jelentik, hogy a múlt évben elhunyt Angeló Sacerdoti helyébe Davide Prato alexandriai főrabbit választották meg a római hitközség főrabbijává.

— Löw Sámuel — 90 éves. A főváros társadalmi életének köztisztelt egyénisége dr. Löw Sámuel főorvos — dr. Löw Imánuel felsőházi tag, szegedi főrabbi fiére — a napokban töltötte be 90-ik életévét. Ebből az alkalomból a magyar zsidóság irányadó tényezői is résztvettek az ünneplésben, melyben a társadalom legkülönbözőbb rétegei részvételük a fővárosi orvosi kar díszünnéjé.

— A bajai hitközségi viszály epilógusa. A bajai hitközség és papja közötti viszályból kifolyólag különböző híresztelések kerültek a sajtóba. A bajai hitközség előljárósága most nyilatkozatot tesz közzé, melyben a főrabbi elbocsátását kívánó határozatának ismertetése után kijelenti, hogy az elbocsátás iránti javaslatot a hitközség a községkerületi bírósághoz felterjesztette. Amí pedig a főrabbi részéről a bajai büntető járásbírság előtt megindított és folyamatban levő ügyeket illeti, az előljáróság megjegyzi, hogy a hozott ítéletek még nem jogerősek, azok ellen az érdekeltek fellebbezést jelentettek be.

Síremlékek

a legolcsóbb árban
Löwy-nél Budán
II. Fő-u. 79. Tel.: 1-515-81.
Fiókküzet és telep III. Bécsi-út.
A trolleybus indulási állomásától 2 percnnyire.

Pensione Ristorante

Tauber Abbazia

elsőrendű orth. koser
konyha, szobák minden
komforttal

Teljes pensió 25 lirától.
Clearing fizetés.

— **Avatás a budai főtemplomban.** A budai Öntőház-utcai főtemplomban szeptember 4-én avatták fel az új orgonát, amely a budai hitközség előljáróságának határtalan áldozatkészségét dicséri. Dr. Kiss Arnold vezető-főrabbi avatóbeszéde után Sirota Sándor főkántor művészi ének zárta be az ünnepséget az Apjár Ignác mesteri vezénylete alatt működő kórus kíséretével.

— **Rosenberg Ármin halála.** Rosenberg Ármin, a pesti hitközség nyugalmazott kaszusz-rabbija, az Emberbarát-imaház, majd a Nagyfuvaros-utcai körzeti templom nagy szeretetnek és tisztelőnek örvendett, tudós papja szept. 6-án hosszú betegség után elhunyt. Őszintén gyászoló, ragaszkodó hívek százai kísérték szept. 8-án utolsó útjára. Vele a régi, hagyományhi zsidóság egyik legismertebb nevezetessége dőlt ki az élők sorából, nagyon sok tisztelője és csodálója volt a másvalásúak körében is, akik felsőbbrendűséget, valósággal látnoki erőt tulajdonítottak neki és válságos napokban tanácsért fordultak hozzá. Sírlánál Briszk Salamon, Eppler Izidor, dr. Farkas József, dr. Fischer Benjámín, dr. Scheiber Lajos, dr. Weisz Sámuel rabbik és Wertheimer Soma előljáró méltatták emberi és papi erényeit, végül fia, Rosenberg J. Lipót a Rombach-templom volt előljárója vett tőle megrendítő búcsút.

— **20.000 mezűző.** Milyen tisztelt Szerkesztő Úr! Az egyik felekezeti lapban azt írja Knöpfler Frigyes úr, hogy Budapesten 20.000 mezűző készül gyárilag. Ennek igazolására közlöm, hogy Balatonfűreden voltam. Ott időzött Perl M. pápai szófer is. Ő mutatott nekem egy ilyen poszút mezűzőt, amelyet ott tényleg egy biberkalapos chaszidikus kinézésű ember 1 pengőért árult. A megcsalt hitrokonunk átadta azt a szófernek. Tartsa minden felekezeti lap kötelességének, hogy e hamisítványokra figyelmeztesse olvasóit. Kiváló tisztelettel dr. Linksz Izsák, községi rabbi.

— **Orth. kóser fogkrém!** Orth. cikket forgalomba hozó kereskedőink figyelmébe ajánljuk Jubadont fogkrém hirdetésünket. Ez a fogkrém, mely a budapesti orth. hitközség rabbiságának felügyelete alatt készül, a ritualistásra súlyt helyező közönségünk által minden aggodalom nélkül használható.

— **Hymen.** Herezl Béla, a Budai Chevra Kadisa intézményi előljáróinak és nejének Anna leányát okt. 4-én, vasárnap déli 12 órakor vezeti oltárhoz a budai Öntőház-utcai főtemplomban Guttman Rezső.

Sabbosz-suvo

Tisri hó 3-án (szept. 19-én) Sabbosz-suvo. Nevét az ekkor olvasandó háftóra kezdő szavától, suvo jiszroél-tól nyerte, később a kiejtésben a sabbosz szó utolsó betűje összeolvadt a suvo szó kezdőbetűjével és így tósuvónak hangzik. De lehetséges, hogy már eredetileg is tósuvo volt, mivel a bűnbánó napok szombatja ez. A mogén ovósz uál közbeiktatjuk hámmelech hákódóst. A délelőtti istentiszteleten jöcér; ovinu málkenu-t nem mondunk, mivel ennek tartalma a hétköznapi sómone eszre-nek felel meg. A Tórából M. V. 31. Vájélech szidrárt olvasunk. Amikor ugyanis két szombat nap van Ros-hasonó és Szukkóth között, akkor inkább kapcsoljuk össze máttósz és mássa szidrákat, noha hosszabbak, csak-hogy elválaszthassuk vájéleche-től niceovim-ot, mely átkot tartalmaz és így niceovim-ot még az óéyben olvassuk fel, amivel azt a kívánságunkat akarjuk kifejezni, hogy az óesztendővel együtt érjen véget minden átok és szenvedés. Máltirnak a rabbit vagy más jámbor életű férfit hívunk fel. A háftórán válaszított prófétai szakasz: Hósea 142 végig, mely Izráel megtéréséről szól. A délelőtti istentiszteleten, sok hitközségben pedig a delutáni mincha-istentisztelet előtt a rabbi beszédet tart a szent napok és a megtérés jelentőségéről.

— **Házasság.** Krámer Jenő, Krámer Adolínak, a lágymányosi templomkörzet alelnökének fia szept. 8-án délben tartotta a pesti Rombach-utcai templomban esküvőjét Propper József és neje, néhai Ulmer Teréz Klára leányával.

— **Támogassuk a Patronázst!** Szeretettel ajánljuk olvasóink meleg érdeklődésébe az Orsz. Izr. Patronáznak lapunk mai számában közzétett felhívását. Minden hívó zsidó, minden nemesen érző ember tartsa kötelességének, hogy nagy ünnepeinken emlékezzék meg arról a fontos hivatását válságos anyagi viszonyok között lelkesen teljesítő emberbaráti intézményünkről. Mindenki tehetségéhez képest segítse és adományait küldje közvetlenül az Orsz. Izr. Patronázshoz (Bpest, VIII., Nagyfuvaros-utca 4.)

— **Halálozás.** Özv. Salzer Ignácné, szül. Wassermann Katalin szept. 3-án áldásos élete 69-ik évében hosszú betegség után elhunyt Budapesten. Szept. 6-án temették általános részvét mellett. Az elhunytban Fürst György igazgatónak, számos fővárosi zsidó intézmény köztisztelt vezetőjének felesége édesanyját gyászolja.

— **MINDEN HÁZTARTÁSI KÉRDÉS-BEN** (különleges és diétás receptek) díjtalanul áll a háziasszonyok rendelkezésére, útbaigazítással a Meint Gyula rt. Háztartásgazdasági Tanácsadója VII., István-út 23–25. sz.

— **Orthodox leánytovábbképző tanfolyam.** Mint megírtuk az orth. hitközség támogatásával szeptemberben négy középiskolát végzett leányok számára továbbképző tanfolyam nyílt meg, melynek ideális célja zsidó nevelés és általános művelődés nyújtása, (zsidó irodalom, vallás, magyar- és világirodalom, művelődés- és művészettörténet, neveléstan) praktikus célja pedig olyan ismeretek tanítása, amelyek megéretté: nyújthatnak. (Cyors- és gépírás, — idegen nyelvek, idegennyelvű kereskedelmi nyelvezés, könyvvitel, kereskedelmi ismeretek, művirág-kesztyűkészítés, fémhímű varrás, stb.) A tanfolyamra a beiratkozók tekintettel a vidéki érdeklődésre még mindig tartanak (Budapest, VII., Dob-utca 35.)

— **„Betár-Park” a Királyerdőben.** A Betár jobboldali zsidó ifjúsági világszervezet agilis magyarországi képviselője érdekes kísérletet tett a közelmúltban. Közeli 1000 négyszögölnyi pompás erdőterületet vásárolt a Csepelszigeten levő Királyerdőben azzal a céllal, hogy a cserkészparkhoz hasonlóan, természetesen sokkal szeényebb keretekben használja fel. A nyár folyamán négyhetes sportszerű táborozás volt ezen a területen lélszáz szegény zsidó fiatalember részvételével, akik a zsidó hagyományok szigorú megtartásával éltek a „Betár-parkban” Most ez a terület sportgyakorlatok céljaira szolgáltatással pedig kibővítiék; a zsidó fiatalok átrétegződését szolgáló kertészeti kiképzőt létesítenek rajta.

— **Az „Áhívás Réim”** Országos Felebaráti Szeretet Egylet szegény betegeket élelmező és segélyző egyesület fokozott buzgalmat fejt ki zsidó főünnepeink előtt, hogy a székesfőváros közkörházaiban fekvő zsidó betegeket innapi élelmezéssel ellássa. Az egyesület elnöksége ezúton is kéri hitfelekezetiink áldozatkész tagjait és partfogóit, hogy a jelzett célra juttassák el adományukat az egyesület hivatalába, (Budapest, VII., Síp-utca 12.) vagy postai befizetési lapon a 20358 számú csekk-számlájukra.

— **Munkaközvetítés.** A Pesti Izr. Nőegylet munkaközvetítője elhelyez mindennemű női munkaerőt, bentlakót és bejárókat. Jelentkezés minden kedden és pénteken délelőtt 10–12-ig. (VI., Desseswfy-utca 41. I. 7.)

**Templomi aranyhímzések
frigszekrény-függöny**

tóráköppeny

művészeti kivitelben készülnek.

Steiner Árminné

Budapest, Király-utca 8.

Kiváratlan anyagminták és árajánlatok díjtalanul.

1-2 diák teljes ellátását, korreptálását olcsón vállalja
KLEIN hittantanár, MISKOLC

MARTIN BUBER:

Feleletmondások

Fordította: Dr. Gedő Simon

KÜRTFUVÁS ELŐTT

Újév napján harsonafúvás előtt így szólt egyszer Rabbi Pinchasz: „Minden teremtmény megújul az alvásban, még a kövek és vizek is. És az embernek, hogy élete szüntelenül megújuljon, le kell vetkeznie alakját és árva lelkét Istennek kell ajánlania, mielőtt fejtét álomra hajtja. A mai nap pedig a nagy megújulás napja, ma minden szellemi lényre, angyalokra és szent nevekre és az Irás betűire mély álm borul. Ez az értelme az egyetemes ítéletnek, amelyben a szellem újjászületik. Ezért ma az ember vesszen el a mély álomba, és Istennek megújító keze fogja érinteni.”

E szavak után ajkához emelte a sófárt.

MEGEMLEKEZÉS ÉS FELEDÉS

Újév napján így szólt a rosoldi Rabbi Jehuda Cvi: „Ma így imádkoztunk: Öröktől fogva megemlékezel mindenről ami feledésbe ment! Mit mondtunk ezzel? Isten csak arról akar megemlékezni, amit az ember elfelejt. Ha valaki jót tett és tettét nem tartja észben, hanem úgy tudja, hogy mitsem viitt véghez, szolgálatáról megemlékezik Isten. Ha azonban valaki nagyra-törő szívéhez így szól: „Szépen ajtatoskodtam, szépen búvárokodtam”, ebből Isten színe előtt semmi sem marad meg. Ha valaki bűnbe esett és ezután minden erejével erre ráeszmél és megbánja, ez Istennél feledésbe ment. A könnyedén levett bűnököt azonban számon tartja.”

A NAGY MEGTÉRÉS

A megtérés szombatján így szólt a rizini Rabbi Izrael: „Hosea hirdeti: Térj meg, Izrael, az Örökkévalóhoz, a te Istenedhez! Ezt az egész világnak s az ég és föld valamennyi teremtményének mondja. Mert minden teremtett lénynek, lent és fent, a Legfelsőbb minden szolgájának, angyaloknak, szeráfoknak, mennyei állatoknak, szent kerekének, fel egészen Istennek trónusáig, valamennyinek dolga, hogy megtérjenek. És erre vonatkoznak a szavak: „az Örökkévalóhoz, a te Istenedhez: minden rendű lénynek, a legfelsőbbig. Istennek trónusáig, valamennyinek dolga, hogy megtérjen.”

Ezután azonban önmagához szólt: „Óh, Izrael! Térj meg, Izrael, az Örökkévalóhoz, a te Istenedhez!”

KIENGESZTELÉS

Jomkippur előestjén egyszer a primisani Rabbi Meir községe sokáig várákozott a caddikra. Amikor végül megjött, megállott a küszöbön, végignézett az embereken és így szólt hozzájuk „Összegyűltek hát itten és azt hiszitek, hogy Meir számotokra kol nidret mond; amilyenek vagytok, ugyan várhatok reggelig és Meir nem fog kol nidret mondani.” Egy idő múlva tovább beszélt helyéről el nem mozdulva: „Irva van a misnában: Isten és ember közötti bűnökre hoz engesztelést az engesztelő nap, az ember és embertársa közti bűnökre nem hoz engesztelést, kivéve ha előbb megbéköltünk embertársunkkal. Ezért elvárja Meir, hogy egymásnak megbocsássatok”. Azonnal kiáltottak valamennyien: „Megbocsátunk egymásnak”. De a rabbi még mindig a küszöbön állva maradt és így szólt: „Azt hiszitek, Meir nem lát át rajtatok: most egymásnak megbocsájtottatok és a szent nap után a hitelező az adósnak kiszedi a párnát a feje alól. Meir elvárja, hogy aki fizetni tud, bőséges haladékokat kapjon, aki nem tud fizetni, ne sanyargassák végletekig.” Volt pedig az egybegyűltek között néhány lemergi vagyonos ember. Ezek megértették, hogy a szó rájuk célozott; odaléptek a rabbihoz és megígérték, hogy utasításának eleget tesznek. Rabbi Meir ezután a frigszekrényhez ment és imádkozott: „Világ Ura, zsidóid mondják: Vétkezünk, de többé nem tesszük és te ezt elhiszed és megbocsátasz nekik. Így hát Meirnek is el kell ezt hinnie. Ha azonban valaki közületek, zsidócskaim, szavát nem fogadja, majd meglátja, mi az Isten igaza.” És elkezdte kol nidret mondani.

DAVID ÉS MI

Megkérdették Rabbi Bunamot: „Mi, akik jomkippurkor oly sokszor teszünk bűnvallomást, miért nem nyeriünk a megbocsátásról híradást, Dávid ellenben, alig hogy

egyszer megszólt: Vétkeztem, máris megkapta az izenetet: Így az Örökkévaló elvette bűnöd!”

Ő így felelt: „Dávid azt mondta: Vétkeztem az Örökkévaló ellenében és azt vélte: Tégy velem úgy amint akarod és én szeretettel viselem azt, mert igazságos vagy Örökkévaló! Mi pedig, amikor azt mondjuk: Vétettünk, azt gondoljuk, illő, hogy Isten nekünk megbocsásson, és mikor közvetlenül azután azt mondjuk: Hütlenkedtünk, azt gondoljuk, illő, hogy Isten, miután megbocsátott nekünk, minden jóval megajándékozzon.”

A LEGMAGASABB FOKON

Megkérdették a vorkibeli Rabbi Jizchakot:

„Irva van: És ez az az áldás, mellyel megáldotta Mózes, az Isten embere Izráel fiait halála előtt.” E szavakat halála előtt Rasi így magyarázza: Közel kimulásához és indokolásként hozzáfűzi a mondást: Ha most nem hát mikor? Mit akar ezzel mondani, amit nem ért meg mindenki már az Irásból?

„Vegyétek figyelembe” válaszolta a rabbi, „hogy Mózes ezen az egyetlen helyen nevezte Isten emberének. Azonban úgy történt, hogy ő szeretetében már régen és minduntalan megáldani óhajtotta Izraelt, de mindig rácszmélt, hogy még magasabb fokra kell eljutnia és még nagyobb erőt nyerhet áldása, ezért halogatta azt. Most azonban, hogy Isten emberének fokára eljutott, az angyalok fokára, akik nem járnak emberek módjára, hanem magukban megállanak, tudta, hogy közeledik kimulása, és ő megáldotta Izraelt”.

— Felhívás a szülőkhöz. Nagyon kérjük az igen t. szülőket, hogy ha gyermekeik valamelyike házitanításra szorult, jelentsek azt be titkárságunknál, ahol elemi, gimnáziumi és kereskedelmi iskolások házitanításában és egyes tárgyak (héber, latin, német, stb.) oktatásában jártas állás nélküli tanítók és tanárok csekély díjazás mellett állanak rendelkezésükre. Orsz. Izr. Tanítóegyesület, VII. Wesselényi-utca 44. Telefon: 1-440-85.

Dr. Frenkel Bernát vallás-tanár **zsidó nevelőintézete**
 VI., ARÉNA-UT 84. — TELEFON: 1-288-43.
INTERNÁTUS a városligeti villanegyedben minden iskolatípus közelében fiuk és leányoknak.
LEÁNY-TOVÁBBKÉPZŐ 14 évesnél idősebbeknek, közművelődési és gyakorlati irányú tanfolyamok.

SPECTATOR NOTESZÁBÓL

Hála Istennek,
vannak még igaz
emberek is köztünk

Két hír: a. A *Pécsi Napló* és a *Dunántúl* szept. 3-iki számában olvastuk a hírt, hogy Virág Ferenc megyéspüspök szemleútján a hegyháti járásban fekvő Mecsekjános községbe érkezett és látogatást tett a plebániának Jánosi pusztán időző kegyúránál, jánosi Engel József udv. tanácsos, földbirtokosnál, a pécsi izr. községkerület általánosan tisztelt elnökénél, aki a kegyuri kötelnek 57 év óta mintaszé-
rűen teljesíti. Ez az igazi *kiddus hasém*. b. A másik hír, hogy Komját Ernő, az V. ker. templomkörzet elnöke, a fiúárvaház és a Mikéfé áldozatos támogatója a Hantosság tulajdonosaival együtt a maga költségén végeztette el azt a hatalmas munkát, amellyel a fiúárvaház templomát olyan ragyogó széppé avatták. Tehát a közrogonszenv övezte, kitünő Fürst György zsidó áldozatossága után új mecénás teremtett a Fiúárvaház előljárói karában. Mi, akik ismerjük az ő purtán egyeniségét, nem csodálkozunk ezen, valamint azon sem, amin közéletünk nem egy „kiválóságát” bizonyára csodálkozni fog, hogy fotográfiája olyan ritkán jelenik meg a fotográfiaiban utazó felekezeti lapunkban. Ez a szerénység és áldozatkészség is igazi *kiddus hasém* ..

Jelenet a pesti iskolában

Móricka: Tanító bácsi, kérem, hogy van az, hogy Ádám és Éva nem kötöttek egyházi esküvőt?
Doljika: (jelentkezék) Tanító bácsi, kérem, én tudom. — *Tanító:* Hát mondjad. — *Doljika:* Ádám és Éva azért nem kötöttek, azért nem köthettek egyházi esküvőt, mert a cancellária az esketésért sokat kért tőlük és nem tudtak megfizetni, mert az Egyakarat bácsi nem engedett és inkább hagyta őket kimenni a boltból... *Tanító:* Te csaisi, miket felepszeg te összevissza. Hát tudod te, mi az a cancellária és hogy ki az az Egyakarat bácsi? — *Doljika:* Persze: A cancellária az, ahol Pesten csinálják a zsidó vallást. Az Egyakarat bácsi pedig az a bácsi, aki csinálja és szabott áron árulja...

Az ördög nem alszik

A „Zsidó Élet” legutolsó számában, a *Naptárban*, megírtuk, hogy a *szőlíchósz* első napja 13-án lesz. Egy külön cikkben is foglalkoztunk a *szőlíchósz* jelentőségével és abba hiba eszűtt. A *szőlíchósz* első napjánál 6-ika volt megjelölve. Nagyon drukkolunk, milyen *töchóchában* fog Vigyázó bácsi most részesíteni bennünket. Pedig biztosan ő csinálta ezt is. Ő cimborál az ördöggel, bizonyára az eszűttatta te valami hókus-z-pókusz útján ezt a sajtóhibát. Ha nem... akkor nagyon sajnáljuk, ha netalán a mi hírünkre 6-án hajnali 4-kor kelt fel és ment — *szőlíchószra*.

*

Kölecolás az uszodában

Tudvalevő, hogy a budai autonómiaellenes pártnak nem sikerült megcsinálni a pesti és budai hitközségek egyesítését, vigaszul tehát fuzionáltak maguk a pártok. A fuzionált pártok vezeterei — mind hősök ök és bankvezérek — egy forró nyári napon együtt lubickoltak az uszodában az autonómista párt vezérével. A megoldódott nyelvet a következőképpen enyeglettek: (F=fúziós, A=autonómista)

F. No, hogy állunk a hitközségi választásokkal?

A. Ugy, hogy önök esúfosan megbuknak. Ugy fognak járni, mint a budai községkerületi tagválasztásnál. Emlékszik, maga is budai ember letére csak a pesti választáson tudott bejutni.

F. Én abban a választásban a testvéri egység tanújelét látom. S jelét annak, hogy el fog következni a béke, mert el kell következnie.

A. Adig nem, amíg az Országos Irodának a mai vezér lesz az elnöke...

F. (gúnyosan) S amíg én az ő alelnöke, úgy-e? Pedig nem mi állunk a béke útjában, hanem Önök. Hiszen a budai előljáróság is jelölt engemet és még 1-2 társamat a községkerületbe, de Önök kibuktattak minket.

A. Nem, majd rózsavizet hordunk az Önök fürdőkádjába! Amikor Önök a gyongúnyoltak és megvárgalmaztak bennünket dícső lapjaiban. Talán bizony azt várták, hogy majd diadalkapún át juttatjuk Önöket a községkerületbe?

F. S mi lesz a Heller-üggyel?

A. Hát mi legyen? Ezt maguk főzték, tessék! Most persze jó volna „megállni, urak, megállni!”

F. Több objektivitást kérünk. Tárgegyelagosabban kellene Budának Pesttel a nézeteltéréseket elintézni.

A. Önök beszélnek objektivitásról? Akik ragaszkodnak ahhoz, hogy a pártatlanságra hivatott és kötelezett országos irodai és községi kerületi elnök a pesti háborús párt vezére legyen? Hát valóban nem találunk Önök a három elnöki állásra három külön embert, mind-egyikre alkalmasabbat és megfelelőbbet nála? Mert én tiszzer hármát is találnék...

F. Már megint kezdi?...

Ászeresz jöme tösuvo

A tiz bűnbánó nap minden reggelén *szőlíchósz*, a reggeli és esti imánál ovinu málkenu, a sómóné eszrében pedig közbeiktatjuk a megfelelő helyeken: zochrénu, michomóhó-, hámmelech hákkodós-, hámmelech hámmispot-, nichtovbószfert.

Ros-hasonót követő vasárnap (szept. 20, tisri 4-én): cím Gödaljohu. Gödaljohu bójtje, mert a hagyomány szerint tisri hó 3-án ölték meg Gödaljohut, Judeának a babilóniai király által kinevezett helytartóját, ami Judea végpusztulását eredményezte. (Jerem. 41.). Erről a bójtról megemlékszik már a Szentírás is (Zöchárj. 7. 5 és 3, 19.) Reggel korán megvünk *szőlíchósz*-hoz, a sómóné eszrében az előimádkozó, mint a község képviselője góel jiszróel után anénu-t mond, mert a 19. zoltár befejező szavai curi vögóali után közvetlenül a 20. zoltár kezdő szavai: já-ánchó Adónaj bójóm coro következnek, tehát góel-t anénu követi. Ellenben a község tagjai csak este mondják a sóméa töfillónál, mert a község minden egyes tagját egy-egy magányos (jochid) személynek tekintjük; magányos személy pedig csak sóméa töfillónál iktathat közbe külön börochót a sómóné eszré-be. Míg azonban az előimádkozó már a reggeli sómóné eszré-nél is mondhat anénu-t, mivel az egész hitközségben okvetlenül számíthatunk tiz bójtölő személyre, addig a község többi tagja csak a delutáni sómóné eszré-nél mondhatja, mert reggel még bizonytalan, vajjon végigbójtölheti-e az egész napot. Reggel és delután a Tórából vájchál-t olvassuk (M. II. 32, 11-13, 34, 1-10) három felhívott egynél, delután a harmadik felhívott máftír; a háftórául választott próféta lecke: Jes. 55, 6-13, 56, 1-8, melyben Istenhez való megtérésről van szó. A minchaimánál is a sómóné eszrében birkáth kóhanim és szim sólom. Ha a bűnbánó napok bármelyikén circumeisio fordulna elő, akkor a reggeli *szőlíchósz*-nál mondjuk a szokásos zöchor börisz-t, de a táchánun elmarad, még com-Gödaljohu napján is. Ellenben él erech áppájim és az ásré-uvölöcijon között való lámnécéach-ot mondjuk,

MENTSÜK MEG HITKÖZSÉGEINKET!

Irta: Dr. LINKSZ IZSÁK közzei főrabbi

3

Ez mindazon két szóban foglaltatik: „hasém elaukénu.” Mennyei Atyánk legjobban tudja azt, mikor követelheti tőlünk, hogy törvényét tiszteletben tartva vessük magunkat az Ő akarata alá. Mert e két szó azt is tanítja: „Isten a mi sorsunknak Intézője, de egyszersmind cselekedeteinek Vezetője. Mert Ő a Törvényhozó, de egy személyben igazságos Biránk is. Mi akarata ellenére nem boldogulhatunk. Ha igen, miért van annyi szerencsétlen halandó a világon, hisz mindenki tudja, „mit kell tennie.” Igaz, hogy sok jámbor, becsületes és humánus ember is szenved. Az ő óhajaitak sem hallgatja meg mindig az árvák Atyja. De legyünk meggyőződve arról, hogy amint az intelligens férj neveli az ő fiát: az atyák Atyja a legjobban tudja, kit milyen sorsban részesítsen. A fő az, hogy jámborsággal minden helyzetben megfelelhünk emberi hivatásunknak.

Akiknek szívét ezen eszmék lelkesítik, azok újév napján áhitattal járulnak kegyes színe elé és fohászknak: Atyánk, Királyunk, írj be minket a megélhetés és ellátottság könyvébe! — Minthogy sorsunk, cselekedeteink szerint igazodik: a komoly izraelita tiz nap alatt őszintén megbánja bűneit, áhitatos imával megtisztítja szívét és gyakoribb jótékonyággal Isten gyermekei iránt megnyeri magának mennyei Atyja szívét. Sorsa tehát jobbra fordul. Jomkippur szent napján megtisztulva bűneitől, új életet kezd. Boldog.

És teljesíteni fogja ezentúl minden tekintetben szent köteleseit, ha a Talmudban (Béca 16. a.) megörökített Rabbi Tachlifának szent meggyőződését magáévá teszi. E bölcs arra tanít minket: A ros-hasónó és jomkippur közötti napokban meghatározza mennyei Atyánk évi jövedelmünket. De a szombatok és az ünnepek túlkiadása és a gyermekek tanításának költségei a Talmud-törvényben nem tartoznak oda. Mert (ez külön elbírálás alá esik), ha keveset szentel azokra, keveset nyer, de ha (jóságos Istenében bízva), erre a legnagyobb áldozatokat hozza, meggyőződik arról, hogy csodás módon megfelelő külön jövedelemben részesül. — Mint-hogy a jomkippuri határozatot nem kézbesíti nekünk írásban a mennyei Biróság, legyünk szerények és elégedjünk meg jövedelmünkkel. Adósságokba ne vergődjünk. Gondoljunk mindig arra, hogy vannak emberek, akik még annyit sem keresnek. És azt is, hogy ha Istenments! csak egy családtag is folyton betegeskedne — a legnagyobb jövede-

lem mellett is távozna az öröm a családból. Szomorkodnak a gazdag szülők akkor is, ha fiaik, leányaik, életmódja keserűséget okoz nekik.

Ha a vallás szelleme hatja át a családot minden tagját, adjanak hálát a Mindenhatóknak és legyenek mindennel megelégedve. De ha arról van szó, a szombatot megszentelni és kitüntetni, ezen a napon kizárólag mennyei Atyánk szolgálatában állani: ne takarékoskodjunk! Örvezdetsüik meg lelkuiket és hozzátartozóink szívét! Meglátjuk „az ég és föld Ura megáld minket. Ugyanilyen áldozatokat hozunk” az ünnepeken, ha Isten kegye megengedte, hogy megszentelhetjük azokat előírás szerint. „Örvezd ünnepeden!” De legnagyobb kötelességünk, gyermekeink vallásos neveléséről gondoskodni. Fontoljuk meg, a házban van család, az üzletben segítők, könyvelők, a gazdaságban gazdatisztek, munkások stb. És a gyermekeink vallásos nevelése mellékes? Erre már nincs pénzünk? — Fontoljuk meg, hogy ebben a tekintetben a legnagyobb áldozatokat egy külön mellékjövedelem fogja rendezni. De egy más szent könyv még egy negyedik dolgot említ, melynek kisebb-nagyobb kiadásait csodás módon fedezhetjük, és ez a kultuszadó, az egyeteknek járó tagsági díjak és a jótékonyág. És erről meggyőződve lenni, nagyon fontos, mert hitközségeink és intézményeink ma azért pusztulnak, mert az erre vonatkozó vallásos igazságokat senki sem hirdeti nekik. Sok lelkész maga sincs arról meggyőződve, hogyan hirdesse tehát ezt a szószékrol? Az Isten iránti bizalom nem vert gyökeret a szívekben, azért vannak ilyen szomorú állapotok a hitközségekben, azért nem tudják intézményeiket fenntartani.

Járuljanak hozzá az itt hirdetett eszmék a gyógyuláshoz. Figyelmeztessen minket már a „Tisri” név az itt hirdetett igazságokra. Mert a héberben „Tisri” t, s, r, és j mássalhangzókkal iratik. A „t” a talmud-tórára emlékeztet, a gyermekek vallásos nevelésére: az „s” a szombatok megszentelésére: az „r” a ros-chaudes, azaz a hónapok elsejére, amikor a kultuszadó és az egyes egyetekbe a tagsági díjak fizetendők. Végre a „j” a jómim-tauvim, az ünnepekre céloz, hogy ezeket előírás szerint megszenteljük. Ne féljünk a rendkívüli nagy kiadásoktól! Szeressük Őt minden vagyonunkkal. Bizhatunk abban, hogy amikor mi a Tisri hónap tiz napján parnósó v'chal-kóloért fohászknak, hogy e négy dolog számára külön mellékjövedelemben

fog minket „Atyánk részesíteni és meghallgatja azon imánkat is: Atyánk, Királyunk, írj be bennünket a boldog élet könyvébe! — Azért „Izrael! Bizzál az Örökkévalóban! Segítségnünk és pajzsunk Ő.” „És Ábrahám feltétlenül bizott az Örökkévalóban és Ő öt ezért oly jutalomban részesítette, mintha jótékonyágot gyakorolt volna.” (mert hisz evvel ösátyánk másoknak a jó példával járt elől,) „megáldotta őt mindennel.”

VI. Az élet útján mennyei Atyánk kíséren el minket!

Nemcsak sorsunk intézője a mi jóságos Teremtőnk, hanem Nevelőnk is. Ezt szem előtt tartva, mindig arra fogunk gondolni, hogy van egy szem, mely minket lát; egy fül, mely mindent hall. E tudat erőt fog adni, hogy távozzunk a bűntől és teljesítsük kötelességeinket.

A Mindenható Szodomát bűnei miatt el akarta pusztítani. Tudta, hogy szolgálja, Ábrahám azt hiszi, hogy ott legalább 50 jámbor ember is lakik. Ha tudomása nélkül elpusztítaná a város összes lakóit, megingana ösátyánk hitében, mert azt gondolná: „A jámbornak ugyanaz a sorsa, mint a gonoszé. Nem látom, hogy a világ Birája igazságos”. Tehát előre hirdette Isten ösátyánknak, mit szándékozik tenni. Így alkalmat adott neki fohászknodni és így tanulta meg, hogy a mennyei Atya előtt 10 jámbor oly nagy becsben áll, hogy érdemeik miatt életben maradnak a gonoszok is. Ha tehát Szodoma elpusztult, nem voltak ott igazságos emberek.

Azon álommal, amelyet Bétihéiben Jákobnak mutatott, amely a Tórában meg van örökítve, nevel a Mindenható még minket is.

Ézsau haragja elől menekül idegen országba Jákob. Elhagyott, senkisémm kíséri el. Nincs pénze: ingyen nem kér szállást, inkább a mezőn alszik. Amit álmában lát, amit hall, befolyásolja egész életét: A föld az éggel össze van kötve. Az ég és föld Állkotója ime törődik Adám fiaival. Akaratát végrehajtó angyalai sürögnek, forognak az emberek közt. Egyesek visszatérnek az égbe, mások onnan lejömnek. Törődnek az emberfiával. De milyen tiszteletben állhat a Mindenható előtt egy jámbor ember gyermeke, ha ő maga is megnyugtatta, megvigasztalta, felvilágosította, buzdította: „En vagyok Ábr. atyád Istene; e föld — t te hazád lesz; nagy nemzet származik tőled. Veled vagyok.”

Más ember lett Izráel, midőn felébredt. Bízik a jövőben, Tudja, hogy küzdelmeiben vele van menyéje Atyja. Fáradozásának édes gyümölcsével Ő fogja boldogítani. Szent meggyőződése halálával nem lesz eltemetve. Tizezren százezren vallani fogják; átveszik azt utódaitól a világ összes népei. Lassan-lassan távozik majd a pogányság sűrű felhője Izráel fiainak fényétől...

Hát minket, Izráel maradékát, nem boldogíthat ilyen tudat? Mi is ki vagyunk téve mások részéről mindenféle zaklatásnak és kérdezhetjük: Oroszországban nem látja-e a föld igazságos Birája, hogy hogyan gyűlöli a vallásos embert? Gúnyt űznek belőle, ha imádkozik. Az öt napos munkáshéttel megtevésztik, hogy nem is veszi észre, mikor van szombat. És a germánok zsarnoksága nem hatol füléig? Még az égiek is türik, hogy Jákobot mint a férget tapossák? És hol látjuk az emancipációt, a recepció áldásait, ha mostoha gyermekei vagyunk ismét az államnak? Miért dühöng ismét a háború, miért szaporodnak megint az özvegyek és árvák?

Még sok kérdést lehetne felvetni; mert nem lehet megérteni, hogy midőn nap-nap után más felédezéssel lepik meg a világot, a műveltség terjed: midőn azonnal megtudom, mi történik a föld végén, midőn a sok gép megkönynyíti az emberek munkáját, miért kell szenvedni, éhezni, szomorkodni, miért nem bízhatunk a jövőben? Miért nem tudnak fiaink elhelyezkedni, leányaink férjhez menni? Miért van annyi nyomor a világban? Miért dobják el annyian életüket?

Már egyszer Ászaf is elmélkedett ilyen jelenségek fölött:

„Elgondolkozom a hajdanok napjain, az ősidőnek éveire gondolok, elmélkedem éjjel, szívbem tőprengok,

s ide-oda fűrkész lelmem: vajon örökre eltaszít-e az Úr, s meg fog kegyelmezni többé?

Megszünt-e kegyelme mindenkorra, véget ért-e nemzedékről-nemzedékre szánt ígérete?

Könyörülni Isten elfelejtett, avagy haragjában elnyomta irtalmát? (77. Zsolt.)

Ászaf megnyugodott a múlt eseményei fölött való elmélkedése által. Ha mi a következők tanítást megértjük és aszerint járunk el az életben, sok minden megváltozik: örvendeni fogunk ismét életünknek. Sohasem szabad ugyanis megelégednünk, hogy nemcsak testünkön kell gondoskodnunk, hanem lelkünket is ápolnunk kell.

Aki becsületesen dolgozik és munkája befejezése után a bibliát olvassa,

azt életútjain egy angyal kíséri. Ezt hirdeti Mózes II. k. 23. fejezetének 20. verse: „Ime, én angyalt küldök eléd, hogy megőrizzen téged az úton”. Aki szombat szent napján kizárólag lelkét ápolja és a biblia 24 könyvét tanulmányozza, már legalább két angyalt kap kíséretjéül, mint azt a 91. zsoltár e verse bizonyítja: „Mert angyalait rendeli melléd, hogy vigyázzanak rád minden utadon.” De még ennél nagyobb tiszteletben részesül az, aki munkája befejezése után alaposan foglalkozik a szóbeli tannal, hogy alkalomadtán minden parancsolatot az előírás szerint pontosan tudjon teljesíteni. Nem angyal, hanem m. Atyja örködik fölötte: „Az Örökkévaló megóv minden bajtól, megóvja lelkedet, az Örökkévaló megóv jártadban, keltebben most és mindörökké.” (121. Zsoltár.) Ezt a fontos tant a „Tanna di-bé Elijáhu” c. könyvben olvashatjuk. Ebből következik, ha Ádám fiaj nem tisztelik Teremtőjüket, Ő sem tünteti ki őket.

Az ég Ura, ugyanis arra tanította Éli főpapot: „Mert tisztelőimet tisztetem, megvetőim pedig megalacsonyulnak.” (I. Sám. 2. feje, 30. v.). Atyáink fel fogása szerint, ha ketten nyugodtan ülnek és nem beszélnek meg közösen a Tóra szavait, akkor ez már gúnyolódók helye. Ha azonban a Tóra igéit beszélnek meg egymással, akkor Isten dicsősége van közöttük. (Rabbi Chananja ben Teradjon tanítása III. Perek 3. misnájában.) De egy zsidó is, ha nyugodtan ül és a Tóra igéivel foglalkozik, ezért nagy jutalomban részesül. A jutalom, mint látjuk, hogy egy vagy több angyal, sőt sokszor maga a jószágos Teremtő örködik fölötte.

És most már megértjük korunk szenvedéseit, az emberek gondjait, a lehangoltságot, a gazdasági krízist, a kilátástalan jövőt.

Az emberek többsége nem szeret dolgozni. Nem végzik lelkiismeretesen munkájukat. Alig, hogy abbahagyják azt, minden szabad idejüket kávéházakban, moziban töltik. Már jobb embernek számít, aki sportot űz, aki ügyességével lejözi társait. Nem ez a zsidóság ideálja. Jákob ösátyánk „sátarkában ült.” Sem és Éver tanházaiban és mégis erősebb volt, mint a pásztrok Cháranban, akik a követ a kút szájáról nem tudták eltávolítani. Ő könnyedén gördítette le. Sőt — mint tudjuk — még Ézsau őrangyala sem tudta őt legyőzni. Már megmagyaráztam, hogy nem a vagyon, nem az erő, hanem a szellem győz. Minden szabad időben a szellemet kell ápolni. Citaltam már Rabban Gámlélt tanítását is. Mint látjuk, mestereink mind azt kötik szívről, hogy ápoljuk lelkünket. Isten

képmása az ember. A Tórából kiáradó fény élteti. Aki vele foglalkozik, Teremtőjét tiszteli. És csak Ő boldogíthatja istenfélő teremtményeit. „Jaj az embernek a Tóra lenézése miatt.” A próféták meg akarták menteni Izráel utódait. Jesája szomorúan hirdeti: „Igy szól az Örökkévaló, megváltód, Izráel szentje; én vagyok az Ő. Istened, aki saját javadra oktatlak, arra az útra terellek, melyen járnod kell. Vajha ügyetlenség volna parancsaimra, akkor csak úgy özönlének jóléted és boldogságod, mint a tenger hullámai” (Jes. 48.) Mi epigónak sem adhatunk kortársainknak más tanácsot. Olvassuk el és írjuk szívbem tábláira az 1. zsoltárt és boldogabb korszakot láthatunk! Amely hitközségben megszívlelik a Tanna di-bé Elijáhu figyelemztetését, az ismét virágozni fog, ott virágozni fog ismét minden intézmény. Ha azonban ezentúl is követjük saját okosságunkat és szívünk hajlamait, az lesz szomorú sorsunk, amit az 1. zsoltár végzavai hirdetnek. Mert „csak azon ember halad a jóban, aki nem járt a vallásnak tanácsában, a vétkesek útján meg nem állt, sem a gúnyolódók ülésében nem ült. Hanem az Ő. tanában vagyok a gyönyörűsége. az Ő. Tórájában búvárkodik nappal is meg éjjel. Olyan lesz az, mint a vizek mellett ültetett fa, mely gyümölcsét adja a maga idejében, levele nem szárad el és minden, amit teszen, sikerül. Nem úgy a vallástalanok, mert olyanok ők, mint a pelyva, melyet a szél széjjelszór. Azért nem állnak meg a vallástalanok az (égi) ítéletben, sem a vétkesek az igazak gyülekezetében, mert ismeri az Örökkévaló az igazak útját, a vallástalanok útja meg vesztőkbe megy.” „Ember, válaszd magadnak az életet!”

VII. Szól a kakas már

A zsidó irodalom egy gyöngye a hat fejezetből álló „Perekisiró”. Csupa szentírási versből áll. A nagy természet minden egyes része egy-egy versben elmondja tulajdonságát, természetét, hasznát. Péld. a macska hirdeti: Üldözöm az ellenségeimet és utolérem, vissza nem fordulok, míg el nem pusztítom őket.” (18. Zsolt. 38. v.) Céloz arra, hogy az egerektől tisztítja meg a házat. A szarvas szájába adja az 59. Zsolt. 17. versét: „De én megéneklem majd hatalmat, újjongok reggelre szerető kegyeden, mert te voltál mentsváram nekem és menedékem az nap, hogy megszorultam.” Az üldözött szarvas csodálatos megmentésére és a nehéz szülési aktusra emlékeztet.

Felolós szerkesztő és kiadó:
KECSKEMÉTI VILMOS